NUMMER 33 DONDERDAG 16 AUGUSTUS 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Vliegtocht Nederland—West-Indië.

—o—

Donderdag 9 dezer is in de leeszaal der Vereeniging „Oost en West" een bijeenkomst gehouden door deputatiën uit het Comité Vliegtocht Nederland—Indië en van het Hoofdbestuur dezer Vereeniging, met vertegenwoordigers der Nederl. Pers.

Het Comité was vertegenwoordigd door den Voorzitter Z.E. Generaal C. J. Snijders en den Secretaris, den heer H. Walaardt Sacré, de Ver. „Oost en West" door haren Algem. Voorzitter, den heer R. Zuyderhoff en den Algem. Secretaris den heer F. H. A. van der Brugh.

Mede waren aanwezig de H.H. luitenants-vlieger J. van Onlangs Jr., van wien het denkbeeld voor den tocht naar West-Indië uitgegaan is, en H. v. Weerden Poelman, bekend van de eerste vlucht naar Indië en onder wiens leiding ook deze vlucht, naar gehoopt wordt, zal worden uitgevoerd.

Generaal Snijders leidde de bijeenkomst, welke, zooals de bladen reeds uitvoerig gemeld hebben, belegd was ten einde het publiek, door middel van de pers, in bizonderheden op de hoogte te brengen van de bereids getroffen maatregelen door genoemde organisaties en, om dan thans te trachten het bedrag dat nog aan het werkkapitaal ontbreekt, bijeen te brengen.

Waar de bladen met prijzenswaardige voortvarendheid bereids uitvoerige verslagen geleverd hebben en onze lezers derhalve geheel op de hoogte zijn, kan met dit korte bericht worden volstaan, waarbij de hoop wordt uitgesproken dat, zooals Generaal Snijders terecht opmerkte, het Nederl. volk blijk zal geven dit „nationale belang" te willen steunen en aldus de verwezenlijking ervan mogelijk te maken.

Bijdragen voor den tocht, die in Maart of April '29 zal worden ondernomen, worden gaarne ingewacht bij den heer H. Walaardt Sacré bovengenoemd, of ten kantore van het agentschap der Nederl. Handelmaatschappij, Kneuterdijk 1, Den Haag, waar het „Comité" met „Oost en West" een rekening-courant voor de vlucht geopend hebben, onder het hoofd „Vliegtocht West-Indië", girono. 7112. Op de achterzijde van het girobiljet te vermelden: „Gift voor den vliegtocht West-Indië".

De Oost-Indische Archipel in het jaar 2028

door

Dr. H. G. HEIJTING.

—o—

Het is 16 Augustus 2028. Batavia, reeds sedert eenige dagen in feestdos gestoken, prijkt nu met eerebogen en poorten, vlaggen, wimpels, masten kwistig met jong klapperblad en groen versierd, alles wijzende op een bijzondere gebeurtenis. Overal het rijmend opschrift *Boemi kita, Djadi merdika!* = ons geboorteland wordt zelfstandig! Het is de dag vastgesteld voor de plechtige onafhankelijkverklaring van den Vereenigden Oost-Indischen Archipel, bestuurd door een Vorstenbond = *Keradjaän Poelau² Hindia wètan.*

Het feestprogramma den vorigen avond in de dagbladen opgenomen en in den vroegen ochtend uit vliegtuigen neergestrooid, vermeldt dat de Prins van Oranje, vergezeld van den Minister van buitenlandsche zaken en een door den Volkenbondsraad te Genève afgevaardigd Comité, den vorigen dag per vliegtuig zijn aangekomen en dat des morgens 9 ure in het paleis aan het Koningsplein te Weltevreden, in een vereenigde zitting van den Archipelvorstenraad, den Archipelvolksraad en den Archipelondernemersraad onder voorzitterschap van den Soesoehoenan van Soerakarta, President van genoemden vorstenraad. De onafhankelijkverklaring zal worden uitgesproken door den Prins van Oranje.

In genoemd paleis komen bijeen de vorsten van 1. Java met Madoera, Bali en Lombok, 2. Sumatra met omliggende eilanden, 3. Borneo met omliggende eilanden, 4. Celebes met de Molukken en nog niet genoemde kleine Soenda-eilanden, voorts de zelfbestuurders en andere grooten van den Oost-Indischen Archipel. Verder de voorzitters der vorstenraden, volksraden en ondernersraden van genoemde vier eilandengroepen en andere genoodigden. Klokslag 9 ure spreekt de Prins van Oranje deze rede uit: Mijne heeren. Door den Koning van Nederland ben ik afgevaardigd om in Zijn naam in deze vergadering mede te deelen dat in overleg met de Nederlandsche Regeering, het Rijk der vereenigde eilanden van den Oost-Indischen Archipel, door een Vorstenbond geregeerd, onafhankelijk is verklaard en dat Z. M. mijn Vader hartelijk verlangt dat de oude band van onderhoorigheid, voogdijschap en protectoraat achtereenvolgens door de historie gelegd tusschen Nederland en den Oost-Indischen Archipel, allengs losser geworden en heden volkomen geslaakt, worde vervangen door een nieuwen band van vriendschap en bondgenootschap. Ik wensch land en volk geluk met deze gewichtige gebeurtenis en moge de Almachtige het onafhankelijk volksbestaan tot in lengte van dagen beschermen en zegenen!

Het Volkenbondsraadcomité zegt bij monde van zijn voorzitter het volgende: Geachte vergadering. Nu de Staat van den Oost-Indischen Archipel zijne zelfstandigheid heeft bereikt, kan aan het voorstel van de Nederlandsche Regeering om genoemden Staat als lid van den Volkenbond toe te laten gevolg worden gegeven en doe ik dat, daarbij de verwachting uitdrukkend dat de zelfstandige Regeering van den Oost-Indischen Archipel het Hare zal bijdragen tot het welzijn aller leden en tot hun onderlinge harmonie.

De Nederlandsche Commissaris, nu aan het woord komend zegt: Mijne heeren, vorsten en grooten, leden der volksraden en ondernemersraden en verdere aanwezigen. U kent het besluit waarbij mijn aftreden als Commissaris en mijne benoeming tot Nederlandsch gezant te Batavia bij den Staat van den Oost-Indischen Archipel is vermeld, omdat de Archipelvorstenraad verder zelfstandig de Regeering over den Oost-Indischen Archipel kan uitoefenen. Tot goed verstand van het ontwikkelingsproces in de laatste 100 jaren doe ik wellicht goed het volgende in herinnering te brengen. Na afloop van den wereldoorlog in 1919 kwam ook in dit land bij een weliswaar zeer gering deel van het voor ruim 90 % analphabetische volk het verlangen op naar medezeggenschap in Westerschen trant en daar dergelijk denkbeeld steun vond bij tal van Inlandervrienden onder de Europeanen in Nederland, zoowel in de hoogste ambtelijke kringen als bij de vooraanstaande beoefenaren der Indische wetenschappen, is gedurende een kwart eeuw door de Nederlandsche en Indische Regeeringen beide het mogelijke beproefd om het volk ontvankelijk te maken voor de instelling van het Westersch democratisch parlementarisme, doch met weinig succes, omdat het eigenlijke volk, de dessaman, analphabeet en economisch zwak, hoofdzakelijk alleen belang bleek te stellen in de oplossing van het probleem hoe te voorzien in het levensonderhoud van hem en zijn gezin en in de vervulling van zijn finantieele en arbeidsplichten tegenover Staat en dorp. Al het overige ging buiten hem om, hij begreep het niet en had er geen tijd voor beschikbaar.

En toen de Overheid ontmoedigd langzamerhand tot het inzicht kwam dat het volk geen anderen dan den alouden autocratischen Regeeringsvorm verlangde, niets liever zag dan in zijn desa met rust te worden gelaten, in geen geval met *kiesrecht*, laat staan *kiesdwang*, te worden *belast*, begreep zij ten slotte dat al het ijveren voor het Westersch democratisme ongewenscht moest heeten.

Vandaar dat ongeveer in 1950 *een aanvang* gemaakt werd met de wederinstelling van vorstenbesturen overal waar die vroeger hadden bestaan en zonder veel bezwaar in het leven teruggeroepen konden worden. De vorsten voorts van de vier hooger aangeduide eilandengroepen vaardigden voor het bestuur van iedere eilandengroep afzonderlijk een bepaald getal hunner af tot vorming van een vorstenraad van de eilandengroep ter hoofdplaats daarvan, terwijl de vier vorstenraden uit hun midden een bepaald aantal leden kozen voor den Archipelvorstenraad te Batavia, die het hoogste gezag bekleedde. Daar de leden dezer vorstenraden geruimen tijd van hun woonplaats afwezig moesten blijven, werden zij als vorst door hun zoon vervangen, of werd deze als lid van den raad afgevaardigd. Waar men niet de historie in zoo ver stipt kon navolgen om door wapengeweld te doen beslissen welke vorst als de machtigste aan het hoofd moest staan van een eilandengroep of van den ganschen Archipel, leek het nieuwe instituut der vorstenraden, die uit hun midden een voorzitter kozen, de meest gewenschte aan te bieden oplossing. De vorsten oefenden hun gezag uit, althans op Java en Madoera, door tusschenkomst van regenten, districts- en onderdistrictshoofden en desahoofden, op de andere eilanden met behulp van de adathoofden, in beide gevallen dus als van ouds her gebruikelijk. In de aloude wijze van keuze of aanstelling dezer desa- en adathoofden werd evenmin wijziging gebracht. En aan het volksdeel dat verlangen mocht zijn stem te doen hooren, werd gelegenheid gegeven zitting te nemen in de volksraden (met door hen zelf uit hun midden gekozen voorzitters) die als adviseurs optraden naast iedere inheemsche autoriteit met wetgevende of uitvoerende macht bekleed, dus b.v. op Java en Madoera naast den regent, den vorst, den Javavorstenraad (en den Archipelvorstenraad). Hetzelfde gold m.m. ook voor de overige eilandengroepen.

Voor den volksraad van het regentschap op Java b.v. werden de leden voor de helft gekozen door de desahoofden en voor de wederhelft benoemd door den vorst. Op de andere eilandengroepen m.m. op dergelijke wijze, voorzoover dààr autoriteiten voorkwamen van ongeveer dezelfde positie als de regent op Java en Madoera. Deze laagste volksraden wezen de leden aan van de volksraden voor de vorstendommen, welke op hunne beurt weder kozen de leden der volksraden voor de eilandengroepen en deze ten slotte de leden van den Archipel-volksraad te Batavia, telkens *uit het volk* voorzoover daartoe geschikt en bereid.

De gedurende de democratische proefnemingen (sedert 1917) voortdurend aan den dag komende ontevredenheid en onrust bij de inheemsche bevolking hield toén eerst op, omdat alle lagen zich bewust werden van een gewenschte koersverandering. De intellectueele groepen begrepen eindelijk dat van een volksregeling in Westerschen trant geen heil te verwachten was en dat zij daarbij zelf den politieken invloed welke zij toen in de volksraden konden uitoefenen, dan aan de groote massa zouden moeten afstaan. Bovendien werd hun eerzucht allengs bevredigd door de mogelijkheid om allerlei openbare en particuliere functies te verwerven, vooraf uitsluitend door Europeanen bezet. En het desavolk zoowel als de aristocratie, die *innerlijk* feitelijk nimmer verlangd hadden naar een democratisch parlementarisme, verheugden zich uiteraard in het uitzicht op een volledig herstel der aloude vorstenbesturen.

Terwijl *alle lagen der bevolking* ten slotte in dezelfde maten tot het inzicht kwamen, dat het verlangde zelfstandig volksbestaan het *spoedigst* bereikbaar zou worden langs de banen van den alouden autocratischen regeeringsvorm, waarbij het *met vasten grond onder de voeten* mogelijk zou blijken voorwaarts te streven door inspanning van alle krachten.

Naast iederen inheemschen volksraad werd — waar de vreemde ondernemers van landbouw en nijverheid daartoe behoefte gevoelden, een ondernemersraad ingesteld wiens adv... door den vorst of vorstenraad zou worden inge..oepen bij behandeling der belangen van die ondernemingen. De verhouding tusschen de verschillende onder-
mersraden en tusschen deze en de vorsten, vors-
raden en volksraden werd geregeld bij onder-
overleg tusschen den Gouverneur-Generaal,
Archipelvorstenraad en den Archipelvolksaad.

De Raad van Nederlandsch-Indië, de Volks-
te Batavia (van 1917), de regentschaps- en pro-
ciale raden daarna (vanaf 1927) in het leven ge-
pen, werden in 1950 opgeheven. De gemeentera-
bleven gehandhaafd waar de niet-inheemsche
gezetenen der bevolkingscentra, vooral Europea-
en Chineezen (*welke groep reeds met Europea-
was gelijkgesteld*) zulks verlangden, en werd
verhouding dier gemeenteraden tot de wetgeve-
inheemsche organen nader geregeld in overleg
den Gouverneur-Generaal en den Gouverneur. T-
al stond boven ieder dier vorstenraden van
eilandengroep een Nederlandsch Gouverneur
zijn bureau en staf van ambulante Nederlands-
ambtenaren; en boven den Archipelvorstenraad
Nederlandsche Gouverneur-Generaal met de a-
meene secretarie en de departementen van algem-
bestuur. De Gouverneurs en Gouverneur-Gene-
hadden het recht van initiatief en van afwij-
ten aanzien van de besluiten der vorsten en
stenraden.

Alle bedoelde Europeesche bureau- en am-
lante ambtenaren, ook die bij de techni-
diensten zijn *langzamerhand* vervangen door
heemschen tot zelfs in de hoogste rangen, zo
tenslotte overbleven de Gouverneur-Generaal,
4 Gouverneurs der eilandengroepen en de Euro-
sche ambtenaren bij het binnenlandsch best-
In 1980 ongeveer besloot de Nederlandsche Re-
ring het directe gezag over te dragen aan den
chipelvorstenraad te Batavia, zoodat toen ook
laatstgenoemde drie rubrieken van functies ve-
len nadat 10 jaar tevoren deze laatste maatr-
reeds was aangekondigd. Daar evenwel de La-
schuld werd overgenomen door den nieuwen S-
van den Oost-Indischen Archipel en deze ook
taak kreeg de verdediging van het het gebied te-
over den eventueelen buitenlandschen vijand,
overeengekomen dat de Nederlandsche Regee-
zou aanstellen een Nederlandschen Commiss-
voor den Oost-Indischen Archipel (verantwoo-
lijk aan den Minister van buitenlandsche za-
voor de vertegenwoordiging van den nieuwen S-
tegenover het buitenland en onder hem een Ne-
landsch hoofdambtenaar als adviseur in fi-
ticele zaken; verder een Nederlandsch hoofd-
cier als adviseur voor de landsverdeding.

Nu zijn wij 48 jaren verder. De rechten der
derheden, n.l. de niet-inheemsche bevolkingsgro-
(Europeanen en Chineezen, onderling reeds ge-
gesteld) zijn bevestigd door regelen als door
Volkenbondsraad voor bevolkingsminderheden
andere landen goedgekeurd. De finantiën he-
de inheemsche autoriteiten oordeelkundig le-
beheeren, de landsverdediging stemt overeen
de bepalingen door den Volkenbondsraad aang-
men.

Gebleken is derhalve dat de Nederlandsche
stand aan den jongen Staat tot dusver verl-
niet langer noodzakelijk blijft. Vandaar de ver-
ring der onafhankelijkheid op heden.

Het groote verschil tusschen den staatkund-
toestand in 1928 en heden, 2028, zou kunnen s-
nen in *korten tijd* te zijn tot stand gekomen.

Doch men bedenke dat 25 *jaren* toch voldo-
gelegenheid hebben verschaft om de proeven
democratische richting te nemen en uitsluits-
verkrijgen of die koers als dan niet aan land en
ten goede kan komen. En éénmaal tot de ove-
ging geraakt dat de weg der autocratie *moest*
den ingeslagen, heeft men daarop *drie kwart*
tijd gehad om z. v. m. de aloude besturen van
sten, grooten en adathoofden te herstellen en
te doen functioneeren. Dat Inlandsche vor-
over de volken van den Oost-Indischen Arch-
konden regeeren behoefde geen bewijs meer,
historie had dat reeds aangetoond. Alleen
over te doen blijken, dat het regeeren, in te-
stelling met vroeger, voortaan zou kunnen ges-
den in onderling eendrachtig overleg der vor-
en grooten van de talrijke onderling in menig
zicht belangrijk verschillende landen en vol-
zonder het bindmiddel van het Nederlandsch
zag, tevens z. v. m. volgens Westersche begrip-
van rechtvaardigheid en onbaatzuchtigheid,
voorts met aanpassing aan de eischen van het
reldverkeer.

Welnu de laatste drie kwart eeuw heeft bewezen dat een en ander mogelijk is. Ook de rechten der vreemdelingen zijn gewaarborgd, immers sedert 1980 reeds vinden hun kapitaal en kennis ongestoord dezelfde mogelijkheden van aanwending als vooraf onder het directe Nederlandsch gezag, en kunnen zij middels de gemeenteraden en ondernemersraden hunne wenschen zelf vervullen of tot uiting brengen. En zooals bekend, werd ook in 1980 de vrijheid van godsdienst bedongen en in verband daarmede ook de vrijheid der propaganda voor het Christendom op denzelfden voet als tot dusver onder het directe Nederlandsch gezag.

Laat ik eindigen met duidelijk te doen uitkomen dat, zooals reeds zooeven is gezegd, de Nederlandsche Regeering ten slotte het tot Haar plicht heeft gerekend om den autocratischen Regeeringsvorm te behouden, waaronder oorspronkelijk deze landen werden bestuurd door de eigen landsgrooten toen zij onder het Nederlandsch gezag kwamen. In nagenoeg dienzelfden vorm wordt het gezag thans teruggegeven. Aan de eigen Regeering staat het nu om desgewenscht in overleg met Haar raadsleden uit het volk te beslissen of en zoo ja, hoe en wanneer de autocratie vervangen behoort te worden door een democratisch bestel.

Daarop nam de voorzitter der vergadering zelf het woord om in de eerste plaats Z. K. H. den Prins van Oranje en de andere aanwezigen te danken voor hun welwillende belangstelling en daarna aldus te vervolgen: Als voorzitter van den Ar hipelvorstenraad is het mij een eer en een behoefte tevens uit den grond van mijn hart, ook namens de andere vorsten en landsgrooten, het Nederlandsch gezag dank te zeggen voor het kostbare geschenk ons heden aangeboden, de onafhankelijkheid van onzen geboortegrond. Een daad pleitend zoowel voor het edel gemoed als het helder hoofd van het Nederlandsche volk. Het hart dat de vrije zelfbeschikking gunde, het verstand dat zorg droeg voor een voorafgaande weerbaarmaking van het economisch en maatschappelijk zwakke volk. Z. E. de Heer Commissaris maakte gewag van de niet-geslaagde proefnemingen der Nederlandsche en Indische Regeeringen in democratischen zin, doch de billijkheid gebiedt mij op te merken dat bedoeld streven in hoofdzaak geboren werd uit een welwillend toegeven aan niet degelijk overdachte wenschen van een gering deel van het volk, dat zijn bekwaamheid voor zelfbestuur overschatte. Langzamerhand bleek het gelukkig zelf in te zien, dat het inheemsch intellect zich niet in de eerste plaats had te wijden aan de verovering van politieke macht, doch het best het volksbelang kon behartigen door te trachten het overwicht der Europeesche mede-ingezetenen in eigen schaal te doen overgaan met behulp van dezelfde middelen als bij Westerlingen in gebruik, n.l. geestkracht, kennis en kapitaal. Het is tengevolge van die bewustwording dat allengs de inboorling, voorgelicht door zijn eigen landslieden, geschoold in Nederland als ingenieur, handelsman, industrieel, landbouwkundige, bankier, geneesheer, jurist, onderwijzer enz., zich kon gaan toeleggen op het verkrijgen van dezelfde bestaansmiddelen, die vooraf het monopolie bleven van het vernuft en de energie der Westerlingen. Het economisch peil der bevolking tot in de onderste lagen kon in de laatste drie kwart eeuw daardoor stijgen en heeft thans een bevredigend peil bereikt. Ik eindig met uit te roepen tot Nederland: ontvang onzen diepgevoelden dank en tot den Oost-Indisch-Archipel: houd goeden moed!

De voorzitter van den Archipelvolksraad, voorts aan de beurt, zegt dit: Uit naam van het inheemsche volk, dat ik hier vertegenwoordig, wil ik gaarne zijn blijdschap vertolken over de onafhankelijkverklaring van den Oost-Indischen Archipel, een gebeurtenis die het juist onder de gegeven omstandigheden op hoogen prijs stelt. De bevolking n.l. is tevreden en in verband met hetgeen de Nederlandsche Commissaris aan het slot zijner rede te berde bracht over de toekomstmogelijkheden, kan ik niet anders verklaren dan, wat ook in den schoot der toekomst verborgen moge liggen, dat thans het volk geen anderen Regeeringsvorm verlangt. Wij willen onze vorsten behouden, voelen geen behoefte aan volksmacht dan in de allerlaagste gemeenschappen, zooals nu reeds het geval is. In alle belangrijke zaken door de hoogere colleges behandeld worden de volksraden geraadpleegd en onze adviezen, voorzoover op goeden grondslag berustend, worden in den regel gevolgd. Onze hoofden en ambtenaren zijn grootendeels betrouwbaar en plichtsgetrouw; zij behartigen steeds het volksbelang, dank zij de Nederlandsche contrôle zeer langen tijd over hen uitgeoefend en de sedert geruimen tijd vereischte degelijke opleiding. Moge ik eindigen met de verwachting uit te spreken dat de aangename verhouding tusschen vorst en volk thans bestaande, ook voor de toekomst verzekerd blijve.

De voorzitter van den Archipel-ondernemersraad ten slotte spreekt aldus: Geachte vergadering. Uit naam van de niet-inheemsche particuliere industrie wensch ik op te merken dat met terugzicht op de periode vanaf 1980, en gegeven het nuttig effect onzer ondernemersraden die sedert 1950 in werking zijn, wij vol vertrouwen in het wijs bestuur der vorstenraden, met gerustheid de toekomst kunnen tegemoetzien, en land en volk kunnen geluk wenschen met de onafhankelijkverklaring van den Oost-Indischen Archipel.

De voorzitter der bijeenkomst sluit daarop de vergadering, na Godes zegen te hebben gevraagd tot het welzijn van de beide Staten, Nederland en den Oost-Indischen Archipel.

Aldus een toekomstbeeld, een bescheiden bijdragen tot de oplossing van het Koloniaal vraagstuk in groote trekken, in beginsel, de keuze tusschen autocratie of democratie? Of de latere werkelijkheid daarmede eenigszins benaderd wordt is echter een vraag, in geen menschenleeftijd voor iedelijke beantwoording vatbaar, een gebrek uiteraard klevend aan iedere thans denkbare constructie.

Het Indische Gemeentewezen.

Het Indische Gemeentewezen, door D. van der Zee, Gemeente-secretaris van Batavia. ('s-Gravenhage, Mart. Nyhoff).

Met dit boek doet de auteur herleven zijn praeadvies voor het 17de Decentralisatie-congres: „de Werkelijkheid der Decentralisatie" en een drietal reeds in verschillende tijdschriften gepubliceerde artikelen. De waarde van het werk is dientengevolge vooral gelegen in de vlotte voorlichting, die het belangstellenden buitenstaanders geeft, want nieuwe gezichtspunten worden in deze reproductie voor den trouwen volger der decentralisatie-litteratuur uiteraard niet ontwikkeld.

Het doet prettig aan van „iemand, die door een langdurige praktijk in de gemeente-administratie zoowel in Holland als in Indië in de gelegenheid verkeerde om zich ten aanzien van (decentralisatie)-onderwerpen een oordeel te vormen", (Verklarend woord vooraf, blz. VII) te hooren, „dat de decentralisatie inmiddels sterk genoeg geworden is om een stootje der kritiek te kunnen velen, en dat het haar slechts ten goede kan komen, wanneer zij eens op haar eigen waarde kan worden getoetst." (Inleiding, blz. 2).

Men kan het echter niet anders als betreuren, wanneer een dergelijk overtuigd bewonderaar van ons Indisch decentralisatie-systeem, zoo zeer de werkelijkheid uit het oog verliest, dat hij de tegen dit systeem bestaande oppositie kortweg als conservatief en niet-democratisch kwalificeert.

„Het is geenszins toevallig, dat de tegenstanders der decentralisatie goeddeels gevonden worden in de kringen, die men in politieken zin als „conservatief" pleegt aan te duiden", heet het namelijk op de tweede bladzijde der Inleiding, want „Decentralisatie — d.w.z. decentralisatie waarop in dit prae-advies wordt gedoeld — is democratie."

Wanneer men nu het boek verder doorbladert, komt men bij passages als: „De gemeenteraad (is) slechts de vertegenwoordiging van een kiezerskorps, dat niet in eenige normale verhouding staat tot de sterkte der plaatselijke bevolking" en nog op dezelfde bladzijde 131: „Aan de kleinste groep van het gedeelde kiezerscorps, de Europeesche (is) nog altijd een overwicht in getalssterkte toegekend". Onder dergelijke verhoudingen baart het weinig verwondering, dat de Inlandsche bevolking in den Gemeenteraad „slechts een machtsinstrument te meer van westerschen oorsprong (ziet), om haar te breidelen en van inkomsten te berooven", (blz. 132).

Een oppositie, die haar tegenkanting onder meer op het bestaan van dergelijke verhoudingen baseert en die er naar streeft de Inlandsche bevolking — te Batavia blijkens de cijfers vermeld op bladzijde 75 $^{23}/_{31}$ van het heele inwonerstal — meer invloed op het bestuur der gemeenten te verschaffen, is bezwaarlijk ondemocratisch te noemen.

Ook met het woordje „goeddeels" wendt de auteur dit verwijt tegen het vereenzelvigen van decentralisatie met democratie niet af, want ieder aandachtig volger van de Indische politieke ontwikkeling is het zonder twijfel opgevallen, dat het ontwakend Indië zich allengs verder afkeert van het door zijn Hollandsche leermeesters opgebouwd democratisch systeem. Zij, die daaraan nog mochten twijfelen, zullen door het lezen van de jongste berichten over de handelingen der verschillende Indonesische Studieclubs en van de Perhimpoenan Indonesia, wel tot een juister inzicht komen.

Onmiskenbaar emancipeert zich het Inlandsch politiek streven meer en meer van de leiding, die tot voor kort bijna geheel in handen van Nederlandsche decentralisatie-voorstanders berustte; duidelijk treedt dit naar voren in de Perhimpoenan Indonesia, die van Stokvis' denkbeelden evenmin als van die van Treub wil weten.

Struisvogelpolitiek ware het, indien men de heftige uitingen dier jongere Inlandsche intellectueelen van geen reëel belang achtte. Evenmin kan worden volgehouden, dat Volksraadsuitspraken de gegrondheid der bezwaren van dit Jong-Indië logenstraffen; ook de auteur geeft immers toe, dat de Volksraad geen democratisch karakter draagt (verg. blz. 134), terwijl men bovendien nog moet bedenken, dat de leden van Indië's Vertegenwoordigend Lichaam grootendeels uit de locale raden zijn voortgekomen.

Wendt de Inlandsche bevolking zich dus steeds nadrukkelijker van het huidig decentralisatiesysteem af, ook in andere deelen der Indische samenleving zet zich door een toenemende bekendheid met het Adatrecht de meening vast, dat het bestaande gemeentewezen niet tot een bevorderen van den invloed der Inlandsche bevolking op het bestuur strekt. Geheel afwijzend moet deze laatste categorie wel staan tegenover een streven naar algemeen kiesrecht (verg. blz. 131), want dit heeft de adatrechtsstudie zeker wel geleerd, namelijk: dat onze Westersche verkiezingsmethoden absoluut niet in het Indonesische gedachtenkader passen en er dientengevolge allerminst toe leiden, dat het Inlandsch kiezerscorps de personen in den Raad brengt, die tot een juiste vertolking van zijn rechtsbewustzijn in staat zijn.

Overschaduwt het democratisch deel der oppositie het conservatieve thans reeds geheel, de toenemende Inlandsche belangstelling voor de wijze, waarop het land wordt geregeerd, laat er niet den minsten twijfel aan over, of de behoudende strooming zal binnen zeer nabije toekomst nog slechts een te verwaarloozen beteekenis hebben.

Heel vreemd doet het in dit boek aan om na de verheerlijking van het democratisch wezen der decentralisatie in de Inleiding, niet den Raad, waarin de bevolkingsinvloed op het bestuur zich toch allereerst moet manifesteeren, doch integendeel den Burgemeester te vinden als het gemeentelijk orgaan, waarom heen de beschouwingen verder worden vastgeknoopt. Hoofdstuk II immers behandelt de eerste periode tot aan het burgemeesterschap, terwijl in het derde hoofdstuk de burgemeestersperiode wordt besproken. Onwillekeurig vestigt zich bij den lezer zoodoende de indruk, dat het den auteur meer te doen is om de zelfstandigheid der Gemeentebesturen, dan om het karakter der locale raden als gemeenschappen van „regeerenden tevens geregeerd". Wanneer deze decentralisatie-voorstander de beteekenis van het Indische gemeentewezen zoozeer in die van het burgemeestersinstituut heeft gezien, lijkt het met het democratisch wezen deze Locale Ressorten niet fraai gesteld te zijn. Dat de geheel andere positie van den Indischen burgemeester, in vergelijking met zijn naamgenoot hier te lande, den pas aangekomen gewezen Nederlandschen gemeenteambtenaar sterk is opgevallen, valt niet te verwonderen, maar het is te betreuren, dat een langdurig verblijf in de tropen onzen schrijver niet de oogen opende voor de werkelijkheid der verhoudingen. Kennelijk ontging het hem, dat de burgemeester in Indië bij lange na niet is het orgaan van een dusdanige gemeenschap van regeerenden tevens geregeerd, welk karakter de positie van den Nederlandschen burgemeester juist zoo krachtig maakt.

Overigens begaat niet alleen de heer Van der Zee deze fout, doch vindt men door de geheele decentralisatie-literatuur talrijke aanwijzingen van een miskenning van dit zoo cardinale verschil; ook in dit boek kan men ten bewijze van deze bewering argumenten te over vinden. Aan het niet onderkennen der werkelijkheid is het vermoedelijk grootendeels te wijten, dat de decentralisatie-enthousiasten vaak zoo onredelijk scherpe verwijten tot de Regeering richtten wegens vermeende ontoelaatbare veronachtzaming of aantasting van het gemeentelijk belang.

Scherp komt dit tot uiting in de beschouwingen, die in de hoofdstukken II en III onder „A. Geld" aan de finantieele omstandigheden, waarin de ge-

meenten verkeeren, worden gewijd. Men zou na lezing van het daar verhandelde den indruk kunnen krijgen, alsof alle middelen slechts door het uitoefenen van dwang van de Regeering waren verkregen. Onvoldoende wordt het tusschen beter representatie en grooter bevoegdheid tot belastingheffing bestaande onverbreekbaar verband belicht; immers het leidt geen twijfel of de Regeering liet in haar circulaire van 15 Juni 1909 No. 4029/R.I. (zie bladzijde 31) wat meer vrijheid toe, omdat met de kiesordonnantie van 1908 althans de vertegenwoordiging van de Europeesche bevolkingsgroep in den Raad verbeterd was. Ook het mild vloeien der belastingen in 1920 wordt op bladzijde 90 wel wat eenzijdig alleen aan de hoogconjunctuur toegeschreven, want niet weinig heeft tot het aanzetten van den belastingschroef in die dagen bijgedragen de omstandigheid, dat in 1917 ook Inheemsche kiezers tot de stembus werden geroepen (blz. 45) en de Inlandsche verkozen leden uit hun verkiezing een grooter heffingsbevoegdheid ten opzichte van de door hen te vertegenwoordigen bevolkingsgroep meenden te kunnen afleiden.

„En: geen geld... geen Zwitsers" roept de auteur op bladzijde 36 uit, wanneer hij het heeft over de onvruchtbaarheid der decentralisatie in de beginjaren; vergeten wordt dit evenwel in de beschouwingen over de accresregeling. Het is droevig, want getuigenis afleggend van een onvoldoende publiek verantwoordelijkheidsbesef, wanneer men van een centrale overheid durft te eischen, andere niet minder gewichtige belangen dan dat der decentralisatie ten behoeve van dat laatste op te offeren. De Regeering was door de ongunst der tijden nu eenmaal gedwongen over de geheele linie te bezuinigen en niemand zal dit meer aan het hart zijn gegaan als Mr. D. Fock, van wien zeer onbillijk gezegd wordt, dat de decentralisatie dezen „natuurlijken vriend beter niet als beschermheer (had) kunnen hebben", (blz. 60). Integendeel, deze gewezen Landvoogd toonde een helder oog voor de werkelijkheid te hebben, toen hij ook de locale ressorten in evenredigheid met de overige onderwerpen van staats-zorg in de algemeene, door de omstandigheden geboden bezuiniging deed deelen.

Onder „B" wordt de invloed der personen op den gang van zaken in beschouwing genomen en uiteraard vindt men hier omstandig melding gemaakt van alles wat de Vereeniging voor Locale belangen ten behoeve van het Gemeentewezen presteerde. Jammer genoeg mist men in dit boek pendanten van de lange reeksen Europeesche decentralisatievoorvechters der bladzijden 52 en 110 uit de Inlandsche wereld. Trouwens het geheele werk is doordrenkt van wel zeer Westersche opvattingen, terwijl aan Inlandsche strevingen betrekkelijk weinig aandacht geschonken wordt; dit leidt er toe deze schets een min of meer historisch karakter te geven, in zooverre, dat hier een beeld van een tot de geschiedenis behoorende phase van het gemeentewezen wordt gegeven, n.l. uit een tijdvak toen de leiding nog in handen was van Nederlandes, die naar een typisch Westersch ideaal streefden. Hoe Westersch men toen wel dacht, moge blijken uit de opmerking op bladz. 78: „Dit Westersch instituut heeft inmiddels een zoodanig eigen leven verworven, dat het door hanteering in Inlandsche handen niet meer kan worden gedenatureerd. En evengoed als vermoedelijk één centraal oppergezag gehandhaafd zal blijven wanneer deze koloniale samenleving zal zijn overgegaan in een autonomen Indischen staat, evengoed zal de decentralisatie worden opgenomen in en deel blijven uitmaken van het leven der Inlandsche bevolking."

Blijkbaar dacht men toen werkelijk de bevolking dermate te kunnen verwesterschen, dat de verkeerde copie van een tot bevrediging van Nederlandsche locale-bestuursbehoeften in het leven geroepen wet (blz. 17 en 18) allengs zóó in overeenstemming zou komen met hare rechtsopvattingen, dat een autonoom Indië in stede van onmiddellijk aan dit machtsinstrument van westerschen oorsprong om de Inlandsche bevolking te breidelen en van hare inkomsten te berooven (blz. 132) een einde te maken, integendeel het systeem ongerept zou handhaven.

Uit hetgeen onder de rubriek „Omstandigheden", vermeld onder C van de hoofdstukken II en III, verhandeld wordt, moet nog worden aangehaald „Scheef is ook de toestand, maar nu geheel buiten de schuld van eenige autoriteit, dat er zóóveel mutaties onder de leden van de locale raden voorkomen, dat de continuïteit van hun werk slechts verzekerd schijnt te worden door de ambtenaren die een grooter stabiliteit bezitten. Wel is waar stroomt door dit verschijnsel telkens nieuw bloed aan de locale raden toe, maar de werkkring is reeds thans zoo veel omvattend, dat een nieuw raadslid geruimen tijd noodig heeft om zich in te werken en in den regel practisch bruikbaar wordt tegen den tijd, dat hij weer verdwijnt." (blz. 73).

Typeerender voor de beteekenis van den Raad kan het haast niet worden uitgedrukt; de vertolkers van het rechtsbewustzijn moeten dus eerst worden afgericht. Door wien? Door de stabiele secretarie soms? Het klinkt werkelijk zeer bedenkelijk en het is ongelooflijk, dat vervolgens in stelling 19 (blz. 138) met vollen ernst wordt gezegd: „Het plaatselijk bestuur behoort ten spoedigste op de gemeenten over te gaan." Geen centrale Regeering, die tenslotte voor den gang van zaken in Indië verantwoordelijk is, zal op dergelijke raden zoo groote bevoegdheden kunnen overdragen. Vooràl zal hiervan geen sprake kunnen zijn bij een bestuur, dat in zóó een los verband tot de bevolking staat als het Indische. Dacht de schrijver bij het formuleeren van die negentiende stelling wel aan wat hij in de vijf en twintigste zegt, n.l.: „Er moet gezocht worden naar een grooter contact tusschen de Inlandsche bevolking en de gemeentebesturen"? Hieruit blijkt toch, dat het aan den band met de grootste, de Inlandsche bevolkingsgroep, ook volgens hem, ernstig hapert.

Met deze uiteraard onvolledige opmerkingen over het praeadvies moge worden volstaan, echter niet dan na den schrijver den hem zeker toekomenden lof te hebben toegezwaaid voor het bijeenbrengen van een hoeveelheid materiaal, waaruit onloochenbaar de goede bedoeling blijkt, die hij en zijn medestanders met hun arbeid aan het gemeentewezen hebben gehad. Ongetwijfeld droegen zij in hooge mate bij tot de politieke bewustwording van het Nederlandsch-Indië der twintigste eeuw. (Verg. blz. 135).

Rest nog eenige woorden te wijden aan de drie in dit boek opnieuw afgedrukte artikelen. Het eerste dateert van 1919 en was er toen, dus bijna tien jaren geleden, niet zoozeer op berekend om „iets te zeggen, dat aan de kenners der materie als een nieuw geluid zou voorkomen, maar meer om een samenvattend geheel te geven van het karakter van het wethoudersambt en de aan dit ambt te verbinden positieregeling", (blz. 153). De behoefte aan „den politieken wethouder als vertrouwensman van de vertrouwensmannen der burgerij" zal zich, meent de auteur „eerst openbaren", wanneer „de gemeenteraad naast de gemeentelijke autonomie ook het gemeentelijk zelfbestuur in handen" heeft, (blz. 144). Indien dit juist gezien is, moet die behoefte zich ook nu nog niet geopenbaard hebben, want van een gemeentelijk „zelfbestuur" is nog weinig sprake.

„Een centrale commissie als mede-uitvoerende macht" heet het volgend artikel en in de slotalinea wordt het instituut vergeleken met „een verschietende ster aan den ambtelijken hemel", (blz. 170). Het werd „in het leven geroepen als een pis-aller om ten minste eenigermate een barrière te vormen tegen den te grooten invloed der bureaucratie en daartoe zooveel mogelijk samengesteld uit menschen, van wie verwacht kon worden dat zij hun eigen weg zouden weten te gaan", (blz. 169). Wat hiervan terecht moest komen is duidelijk, waneer men zich herinnert wat de auteur schreef op bladzijde 73, nl. dat de leden eerst bruikbaar werden tegen het tijdstip hunner verdwijning. Een ernstig bezwaar lijkt tevens het ontbreken van de „Openbaarheid", waar Thorbecke juist zoo krachtig voor ijverde; en van hoeveel méér belang nog is dit vereischte in Indië, waar de Raad een zóó onvolkomen vertegenwoordiging der burgerij vormt. Het laat zich begrijpen, dat het instituut veroordeeld werd, want het kon wel niet anders of de macht der bureaucratie moest er door vergroot worden en wat de proefneming des te heilloozer deed zijn: de algemeene onvoldaanheid over den gang van zaken nam toe, doordat de wrevel zich nu ook tegen de gemeentelijke bureaucratie richtte. Joeg de Gemeentesecretarie hier geen omnivoor genoegen na? „De ster verschoot inderdaad aan den *ambtelijken* hemel", (blz. 170).

In het slotgedeelte vindt men een schets van de positie der locale ambtenaren. Wanneer iets hieruit blijkt, dan is het wel de geweldige verandering, die in betrekkelijk korten tijd zich ten aanzien van het personeel der Locale Ressorten heeft volt ken. De werkzaamheden zijn niet langer zoo o teekenend, dat zij als bij-baantjes aan de ambt ren der Centrale Overheid kunnen worden o dragen; integendeel, hun belang is zoo toegeno dat de locale ambtenaar „het twijfelachtig v recht geniet meer nog dan de ambtenaar in vernementsdienst bloot (te staan) aan publ kritiek", (blz. 176). Allereerst is daar de kri van de pers, die „niet zoo bijster ingenomen is de decentralisatie", (blz. 177). Toegegeven worden, dat deze bevinding juist is, doch mi instemming lijkt het te verdienen wanneer auteur het voorstelt, alsof de pers de denkrich van het publiek bepaalt; het wil ons voorkon dat hier veronachtzaamd wordt de groote inv die het pubiek ook weer op de pers uitoefent die meermalen bleek uit de koerswijziging waartoe verschillende dagbladen door het ver van o.a. hun lezerskringen gedwongen wer Wanneer het den schrijver niet verwondert, dat pers veelal oppervlakkig oordeelt, „omdat zij gegevens voor een dieper gaand oordeel niet a tot haar beschikking heeft", dan wijst hij daar op een fundamenteel gebrek; het mangelt aan doende bekendheid met den arbeid der gemeen Zoo hierin de oorzaak bij uitnemendheid voor weinig malsche kritiek ligt, dan is de toestand verbeteren door meerder openbaarheid: en wordt allerminst vergroot middels instituten al centrale mede-uitvoerende commissie, waar eerder in het boek een lans is gebroken.

„Ik herhaal", lezen we op blz. 178, „dat er strekt geen bezwaar tegen juiste kritiek besta Dat is nogal natuurlijk en kan men dus gered onderschrijven. Waarom echter een vergoed moet worden gegeven „voor het buitengewoon aangename, dat in een openbare terechtwijzing legen is, ook al is die terechtwijzing overigens zichzelf niet onverdiend", ontgaat ons echter, vo wanneer „daar toch altijd het besef (is), dat dienen van de gemeenschap los van elke an overweging, iets schoons brengt in den dage schen arbeid (blz. 179). En dat men niet teverg geleefd behoeft te hebben, wanneer dit leven is weest een dienen van allen."

's-Gravenhage, Augustus 1928.

C. BOTERHOVEN DE HAA

Van Week tot Week.

Dinsdag 7 tot Maandag 13 Augustus.

Geen Indische deputatie naar Nederland. Semar 6 Aug. (Aneta).[1]) Naar de „Locomotief" m deelt, gaat de zending van inlandsche de taties naar Holland definitief niet door, we de groote kans, dat het ontwerp tot wijzi van de Indische Staatsinrichting in de Sta Generaal zal worden aangenomen.

Interneering van communisten. Buitenzorg, 6 A (Aneta). Het interneeringsbesluit is geteek voor 51 communisten uit Midden-Java.

Vulcanisch Indië. Ramp op Paloeweh. In den n van 4 op 5 Aug. heeft, naar Aneta meldt, e uitbarsting plaats gehad van den vulkaan katinda op het eiland Paloeweh, ten noor van Flores. Het gevolg was, dat de zuid-we lijke helft van Paloeweh met tien dorpen g dig door vuur en lava vernield werd. aantal menschen dat hierbij omgekomen wordt op één duizend geschat en 't aantal p sonen, dat door vallende eruptie-steenen wond werd, globaal op zeshonderd. De door uitbarsting ontstane vloedgolf deed meer 20 prauwen vergaan en verwoestte op eiland Flores eenige kampongs, waarbij een aantal personen omkwamen. Den 10 Aug. stootte de Rokatinda nog steeds r kolommen uit.

Verder seinde Aneta dat over het gehe eiland Bali den 6den een aschregen is ge len en dat te Bima (Soembawa) knallen ontploffingen zijn waargenemen, eveneens paard met aschregen.

(Voor geografische bijzonderheden over eilandje Paloeweh verwijzen we naar den Z mansgids voor den Oost-Indischen Archip Deel V (3e druk) 1919, bl. 439, waar het eila Paloë of Radja wordt genoemd).

A. van Wetering †. Te Oosterbeek is, in den oud dom van 71 jaar, overleden de heer A. v Wetering, oud-assistent-resident, ridder in orde van Oranje-Nassau.

Volkstelling in Ned.-Indië. In 1930 zal in Indië w der eene volkstelling worden gehouden; v gens Aneta worden de kosten geraamd op d millioen, achthonderd vijftig duizend gulde

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan „Nwe Rott. Ct.".

De ontgraving van Modjopahit. Modjokerto, 7 Aug. (Aneta). De Soesoehoenan van Soerakarta en diens gevolg bezochten de opgravingen naar de begraven stad Modjopahit en werden verwelkomd door Ir. Maclaine Pont, onder wiens leiding de opgravingen plaats hebben. De Soenan en de Ratoe bewonderden met belangstelling het werk van Ir. Maclaine Pont.

Gelijkstelling pensioenen oud-strijders. Aneta seinde den 9den Aug. dat zich te Soerabaja en te Semarang comité's hebben gevormd, bestaande uit bekende vertegenwoordigers uit den handel, de industrie en de particuliere maatschappij, met het doel handteekeningen te verzamelen op een massa-adres voor een rekest aan de Koningin in zake de gelijkstelling van de pensioenen van oud-strijders. In Batavia zal eveneens een actie in deze richting worden gevoerd.

Kapitein F. L. W. Libourel †. De kapitein der genie van het O.-I. leger F. L. W. Libourel is bij het zwemmen in zee te Kijkduin (Loosduinen) verdronken. De overledene bereikte den leeftijd van 40 jaar; hij was met verlof te 's-Gravenhage.

Bevolkingsfonds-Billiton. Bij de viering van het 75-jarig feest der tinexploitatie schonk de Directie van de Billiton-Maatschappij een bedrag van *f* 500.000 ter bevordering van de economische en hygiënische belangen der bevolking; thans heeft de Raad van Beheer, in verband met de gunstige financieele uitkomsten van het afgesloten boekjaar, het bevolkingsfonds met *f* 250.000 versterkt.

Benoemde officieren van den Hoofdcursus. Bij het dezer dagen gehouden officiersexamen zijn de volgende sergeanten, leerlingen van den (inmiddels opgeheven) Hoofdcursus te Breda geslaagd voor tweeden luitenant der Infanterie O.-I. leger: T. G. Cassa, W. V. Diepering, C. L. Klein, W. F. J. Kroon, J. F. Logeman, P. W. M. Mossel, G. L. Reinderhoff, A. van Santen, J. A. Struykenkamp en C. Teerlink. Voor de Administratie O.-I. leger slaagden A. T. A. M. van Heerde en D. Teekema.

Verlaging passageprijzen Ned.-Indië. De hoofdagenten van den Rotterd. Lloyd deelen mede, dat met ingang van 1 September a.s. de passageprijzen naar Ned. Oost-Indië zullen worden verlaagd en dat met ingang van denzelfden datum de reductie voor heen en terug binnen 12 maanden (de z.g. retourreductie) van 10 op 25 percent wordt gebracht.

De oude passageprijzen waren: Rotterdam—Batavia *f* 1250 (1e kl.) en *f* 875 (2e kl.). Ze worden *f* 1220 en *f* 835.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Siameesche Wajang Koelit.

In verband met hetgeen wij in „Het Koloniaal Weekblad" van 26 Juli j.l. opmerkten, naar aanleiding van het artikel van Professor *T. J. Bezemer* in „Het Koloniaal Tijdschrift" No. 4 van dit jaar, zij hier ook de aandacht gevestigd op een uitvoerige en fraai geïllustreerde beschrijving, getiteld: *„Over de Siameesche en de Javaansche Wajang Koelit"* van Professor *J. A. Loebèr Jr.* in het jongste Augustus-nummer van „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw", (13e jaargang, afl. 4).

Kwamen wij, na opsomming der verschillende door eerstgenoemden professor aangehaalde geleerde oordeelvellingen over oorsprong en beteekenis der wajang, tot de slotsom: dat deze in elk geval getuigenis afleggen van een verheugende toename in belangstelling voor het kunstleven van Indonesië, de heer *Loebèr* is over de resultaten van die belangstelling nog lang niet tevreden en vangt dan ook zijn uiteenzetting aan met de woorden:

„De wajang koelit, kortweg gezegd de perkamenten wajang, waartoe de wajang poerwa en de wajang gedog behooren, typisch voor Java, heeft de laatste twintig jaren terecht de aandacht getrokken door den zeer geprononceerden, karakteristieken stijl; en wat het kostbaar-geïllustreerd werk van Mr. L. Serrurier niet vermocht heeft, is geschied: deze kunst in schaduwbeeld heeft algemeene belangstelling gevonden, wordt als artistiek feit erkend!

„Doch zooals het steeds op Indisch gebied, op dit overrijk terrein gaat, daarbij blijft het! Men stelt zich simpel tevreden met één van de vele feiten meer of minder te leeren kennen en te bewonderen. En, zooals ik reeds zeide, daarbij blijft het!

„Bijv. om de Javaansche wajang koelit te kennen, is het noodzakelijk, zelfs onontbeerlijk, ook diezelfde wajang op Bali te bestudeeren, te meer, daar deze in vorm — zeer gedrongen — belangrijk van de Javaansche verschilt. Wie nu niet het geluk heeft in de buurt van ethnographische musea te wonen, die, behalve de zeer verspreide van Java, ook die van Bali bezitten, is noodzakelijk gedwongen, zich tot publicaties te beperken. Bali, als het mooiste en interessantste eiland in onzen Archipel, is langen tijd mode geweest en il faut, dat elk toerist in Indië dit „leuke" eiland bezocht heeft. Maar de wajang op Bali is bij dit gedoe natuurlijk vergeten!

„Slechts Serrurier en Pleyte wijden aan dit zeer belangrijk deel maar al te weinig illustratieve plaatsruimte! Pleyte vergeet, evenals Serrurier dit veelal gedaan heeft, dat de wajang koelit als schaduwbeeld bedoeld is en eerst als zoodanig de hoogste beteekenis krijgt. De schildering is secundair, bijzaak en de reproductie van de vier kleuren in zwart en grijs zijn alles behalve geschikt om over het zwart-witte schaduwbeeld te kunnen oordeelen. Zoo tasten we, wat de artistieke vormgeving betreft — voor het overige heeft Dr. H. H. Juynboll in den Bali-Catalogus gezorgd — volmaakt in het duister. En zelfs bij een bezoek aan een museum kan men toch bezwaarlijk alle figuren uit de kasten laten halen en tegen wit-bespannen ramen ophangen om een indruk van deze Balikunst te krijgen. Daarom zou het in het belang onzer Indonesische kunstkennis zijn, indien de Bali-figuren, die de Nederlandsche musea bezitten, eens als schaduwbeelden gepubliceerd werden. [1])

„Dit wat Bali betreft en tevens iets dat mogelijk is! [2]) Want als men het prachtig-blijvende opstel van Dr. H. H. Juynboll in de Encyclopaedie van N.-I., IVde deel, blz. 402, sub Tooneel leest, ontwaart men met zekere verbazing, dat er ook op Lombok een Sasaksche wajang is met Mohammedaanschen tekst. Men leest er van het schimmenspel op Malakka, Sumatra en Riouw en hier moet men heelemaal in het duister tasten, wat afbeeldingen betreft! Volgens een wetenschappelijke opvatting kan men die Javaansche kunst moeilijk beoordeelen, zonder ook deze oude typen in den Archipel te kennen!"

Ook het schaduwbeeld in Siam wordt in bovengenoemd Encyclopaedie-opstel niet vergeten. Bij de uitspraak: „deze is waarschijnlijk òf direct aan de Javanen òf aan de Maleiers van Malakka ontleend", merkt de heer Loebèr aan: „Dit oordeel is natuurlijk op taalkundige gronden gevestigd, niet op wat toch ook belangrijk is: *de vormen bij het Siameesche schimmenspel gebruikelijk.* Verder opmerkende, dat de studie der Siameesche kunst gruwelijk verwaarloosd is, opzij gedrongen door de, alles beheerschende van China en Japan, schrijft hij: „Doch wat de wajang betreft, is er toch één publicatie, die ons veroorlooft Siam met Java te vergelijken." Hij noemt het opstel van Dr. F. W. K. Müller in 't suppl. van 't *Archiv für Ethnographie,* Band VII 1894, getiteld: „Nang, Siamesische Schattenspielfiguren im Kgl. Museum f. Völkerkunde zu Berlin" en geeft de 42 schaduwen, als zwart en witbeeld, uit dat Museum weer, met de opmerking: „Reeds, wanneer men die schimmen oppervlakkig beziet, voelt men onmiddellijk een groot verschil met die van Java. Hier is beweging, leven, een vrijere vormgeving!"

Uitvoerig beschrijft hij dan de punten van verschil of overeenkomst tusschen de wajang van Siam en die van Java, voor zoover hem dit mogelijk is, volgens het kleine aantal Siameesche stukken in het Berlijnsch Museum, om te besluiten met een verklaring der *wajang bèber* op Java, welke z.i. „nog steeds onbegrijpelijk en duister gebleven is", in de volgende woorden:

„Ook de wajang bèber is, als bekend, een product van schilderkunst en wel van de Javaansche, die in vroeger eeuwen vermaardheid genoten moet hebben. Maar onjuist is het,

1) Dezelfde opmerking maakten wij ook betreffende de Javaansche wajang-koelit-figuren in het „Koloniaal Instituut" te Amsterdam, waar deze keurig naast elkander gerangschikt, in een kast zijn opgeborgen, de *dalang* (natuurgetrouw als pop weergegeven) er voor gezeten, de *blentjong* er boven hangend, alles even doodsch, terwijl daar toch zeker ruimte genoeg is om, b.v. in een donkere kamer met brandende lamp, dit tooneelspel in zijn prachtige zwarte en wit-kunst, door projecten op het doek, levend te doen aanschouwen.

2) Gelijk bekend is, heeft Prof. Loebèr bijzonder fraaie teekeningen gemaakt van Javaansche wajangfiguren als schaduwbeelden.

wanneer de huidige *wajang bèber* teruggevonden wordt in het bekende Portugeesche bericht, dat uitdrukkelijk afbeeldingen van veldslagen, enz. vermeldt. Dit was beslist hofschilderwerk, even zeker als Buddingh later een beroemden Javaanschen hofschilder noemt. [3]).

„Het offeren aan de geesten, de plechtige vertooning, waarvan in het „N. Ind. Huis O. en N.", 1913—1914 op blz. 125 een voortreffelijke afbeelding te vinden is, de bijzondere muziekinstrumenten, die soms daarbij gebruikt worden, wijzen alle op een zeer oud, maar tevens gewijd karakter, dat veel meer moet zijn, dan het vertoonen van enkel schilderkunst. Ook het feit, dat men dien bijzonderen wajangvorm op Java zoo weinig te zien krijgt, pleit zelfs voor een zéér gewijd karakter. Nu zegt *Dr. Juynboll* (blz. 405) in het reeds geciteerde Tooneel-artikel, dat *wajang* oorspronkelijk schaduw beteekent en vanzelf komt nu de vraag: of er niet eertijds doorgeprikte schilderstukken [4]) geweest zijn, die als schaduwplaten gebruikt konden worden? Niet onmogelijk is het, dat ze nog bestaan, omdat de Siamees duidelijk zegt, dat de doorgestoken deelen moeilijk te zien zijn!

„Dat geval is geheel niet onmogelijk bij de weinige *wajang bèber,* die tot nu toe bekend zijn. Ook de wajang-lamp, die als belichting van schilderwerk bij avond vrijwel onvoldoende is, duidt op een vroeger gebruik als schaduwplaat.

„Wat nu de Javaansche *wajang koelit* betreft, is het wel mogelijk, dat ook deze uit schilderwerk is ontstaan. Doch door het absoluut heerschen van de horizontale basis is alle spoor van bewijs of overeenkomst verdwenen.

„De *wajang koelit* heeft zich integendeel van de inheemsche schilderkunst afgescheiden, een eigen stijl gekregen, die ook op ander gebied overheerschend is geworden. Men zie bijv. den wajang-invloed op Hindoe-reliefs, diezelfde figuren op messing- of batikwerk letterlijk overgenomen, zelfs zonder dat gepoogd is tot een vrijen vorm te komen, die bij ciseleeren en batikken alleszins mogelijk zou geweest zijn.

„Men zie ook bij Pleyte [5]), pl. X, XX en XXIII de Javaansche teekeningen met de typische wajangfiguren, uitsluitend op horizontale basis en vergelijke daarbij het Balineesche schilderwerk hier en elders voorkomend, waarbij de figuren in groepen en allerlei houdingen over het geheele veld verdeeld zijn naar echt-Oostersche visie, iets, dat vermoedelijk ook oud-Javaansch geweest moet zijn!"

Men ziet uit een en ander hoevéél er op dit kunstgebied nog te bestudeeren en na te vorschen valt, maar ook hoezéér het der moeite waard is deze volkskunst levend te houden in haar typischen vorm.

3) Zie Encycl. v. N. I. III, 1e druk i. v. Schilderkunst door G. P. Rouffaer.

4) Naar aanleiding van de doorgeprikte figuren bij Siameesch schilderwerk op leder, schrijft de heer Loebèr: „Als men veel met doorgeprikte teekeningen (z.g. Pauzen) gewerkt heeft, weet men, door ervaring, dat de zorgvuldig doorgestoken lijnen, punt naast punt geprikt, bij eenig gebruik spoedig slijten en loslaten." De enkele figuren zouden dus, als het ware, uit de schilderij gevallen zijn. (Red.).

5) C. M. Pleyte, Indonesian Art. The Hague, 1901.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Indië's nationale rijkdom.

De heer *Van den Bussche,* Dir. van Fin., haalde in een rede in den Volksraad over „De landsfinanciën" (*De Loc.* 2/7, blz. 4) de woorden van den heer Stokvis (I.S.D.P.) aan, dat *Ned.-Indië een rijk land* is. Spr. merkte op dat dit in hooge mate suggestief moet werken en dit wordt er niet minder op wanneer — als stil verwijt — daar de arme Staat tegenover wordt gesteld. Het vraagstuk van den nationalen rijkdom heeft den economen en statistici altijd veel hoofdbrekens gekost; hoe-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STA[D]

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM)
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS
5606

De beroemde „Vaderland”-Rijwielen
ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN
MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!
5590

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem 5566
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE.
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

HOTEL BELLEVUE (Nieuw
ARNHEM :: TELEFOON 12
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsb
(TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pens
Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJE

MELKINRICHTING
„MELBO”
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN
5439

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARNHEM
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON 520
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN
EN ONDERDEELEN IN GROOTE
KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!
MUZIEKINSTRUMENTENHANDEL

WONINGINRICHTING „HESTIA”
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2903
GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPERS
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
:—: 5584
Adviezen en inlichtingen bij:
J. A. KRUDOP - HEES
bij Nijmegen - Tel. 1106

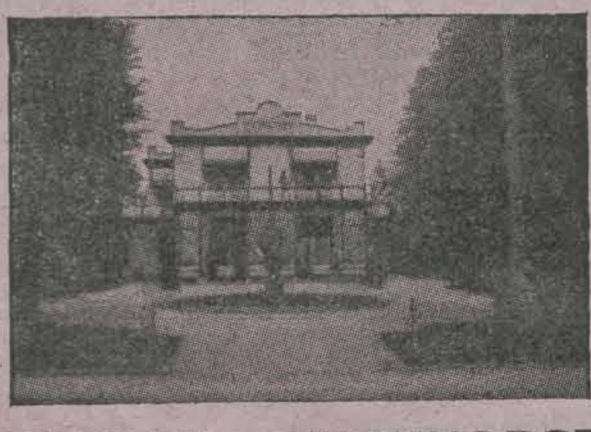
—FOTO— ARTIKELEN **Capi**

N. KRAMER KL. OORD 2 ARNHE[M]

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat
uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

HUISHOUDELIJKE ARTIKELE[N]
JOHAN WILLEMS
ARNHEM
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx”, Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel”, Kortestraat 17-18, Telefoon
Het goede adres in Arnhem
voor alles op 't gebied van
Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder gara[ntie]
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische fam[ilies]

PENSION „EIKENHORST”
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon),
30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin.
Telefoon Arnhem 2009, OOSTERBEEK.
5661 M. P. S. KETTING.

Rustig Zomer- en Winterverblijf

Eigen Park en Bosch (ca. 24 H.A.)
Vijvers
Tennisbaan
Garage - Stalling
Alle gemakken:
Electr. licht, koud en warm stroom. water, badkamer, ruime zit - slaapkamers, conversatie-, lees- en muziekzaal.
Dames- en Heeren-Kapperssalon.
Deftig - Rustig
Degelijk
Prima keuken
PROSPECTUS MET ALLE INLICHTINGEN GRATIS.
S. J. MULDER —:— EXPLOITANT

Familie-Pension „PARKOORD”
APELDOORNSCHESTR. 14 - ARNHEM
Telefoon 2620
5552
Tegen 1 September komen eenige zeer
mooie Apartementen vrij, voor tijdelijk
of doorloopend. - Uitstekende
Keuken - Matige Prijzen - Badkamer

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

Een ouderwetsche Borneo-Sigaar **REIJNVAAN'S No. 116**
Een UITmuntende Sigaar voor 8 cent
Sigarenmagazijn „De Winter”
P. A. BOTTINGA
Koningstraat 5 - ARNHEM - Telefoon 116
5379

zeer de resultaten, die met de pogingen om den nationalen rijkdom in verschillende landen te benaderen en onderling te vergelijken werden bereikt, nog niet ten volle bevredigen, wel is komen vast te staan, welke elementen op hun geldswaarde mogen worden gewaardeerd om tot een cijfer voor dien rijkdom te komen. Het zijn: 1o. de gronden, naar hun tegenwoordige verkoopwaarde; 2o. gebouwen, wegen, bruggen, havens en vestingwerken; 3o. de voor de productie dienende roerende goederen; 4o. de bij den handel en den verbruiker aanwezige consumptieve goederen; 5o. de intrinsieke waarde van de circuleerende munten; 6o. de vorderingen op het buitenland. De geldswaarde van al deze objecten dient dan verminderd met alle schulden van land en gemeenschap aan het buitenland. Wanneer nu van Indië als een rijk land wordt gesproken, vreest spr. dat men denkt aan onbekende en ongedolven bodemschatten, aan maagdelijke wouden en woeste gronden, aan sluimerende volkskracht en aan het zetmeel produceerend zonlicht. Dit alles zijn zaken van groote beteekenis voor de ontwikkeling van Indië, er schuilen mogelijkheden en perspectieven in, maar met den nationalen rijkdom van het oogenblik — en daarop moet de financieele politiek allereerst steunen — hebben zij niets te maken. *Een rijk land is Indië niet*, maar spr. meende er wel op te mogen wijzen, en dit is het hoopgevende en vertrouwenwekkende in de economische constellatie, dat nauwlettende bestudeering van de beschikbare statistische gegevens de uitspraak wettigt, dat Indië elk jaar een stapje, en in de laatste jaren zelfs een belangrijke schrede, doet op den weg naar meerdere welgesteldheid. Het onaantastbaar feit, dat Indië allerminst een rijk land is, voert vanzelf tot de stelling dat, indien op de weinig krachtige economische basis, welke de Inheemsche samenleving biedt, een betrekkelijk snelle maatschappelijke en cultureele ontwikkeling moet worden opgebouwd, het belastingpeil niet laag kan zijn, d.w.z. dat vooral door de groote massa een relatief groot gedeelte van de inkomsten moet worden opgeofferd om het geheel op hooger peil te brengen.

Wij vestigen de aandacht op: het *Soer. Hbl.* (5/7, 3de bl. „In en om den Volksraad", *Occasional*), de *Deli Crt.* (11/7 „Jaarverslag Javasche Bank"), *De Loc.* (2/7, blz. 8 „De Kon. Paketvaart Mij.; blz. 23 en 37 „Kon. Petr. Mij") en het *Bat. Nwsbl.* (4 t/m 10/7 „Volksraad").

De Poenale Sanctie in den Volksraad.

De heer Fruin heeft in den Volksraad uitnemende dingen gezegd over de Poenale Sanctie (*Deli Crt.* 9 en 10/7). Herhaaldelijk wordt aangevoerd, dat *de contractanten halve* slaven zouden zijn en hun vrijheid zouden missen; de contractant zou ongeveer gelijk zijn met een gevangene, opgeslotene in een gevangenis. Spr. vroeg of van diezelfde vrijheid niet is beroofd de kleine ambtenaar, die dag in, dag uit, zit in de duffe Gouvernementslokalen. Te dien opzichte wordt de vrijheid van den ambtenaar dan niet beperkt door de Poenale Sanctie, doch door den drang, die er voor hem bestaat om te werken voor zijn gezin. De vrijheidsbeperking is onder de Poenale Sanctie niet ernstiger. *Hoe denken de koelies er zelf over*, zijn de in den Volksraad geopperde bezwaren ook aanwezig bij de koelies zelf? Op het oogenblik hebben van de Javanen, die werkzaam zijn op de tabaksondernemingen, 10 pCt. minstens een langeren diensttijd dan 25 jaren. Zij zijn reeds gepensionneerd; zij ontvangen pensioen naast hun loon, dat ongeveer uitkomt op *f* 0.60 per dag. Door de Deli Plantersvereeniging is overwogen om aan personen, die 30 jaren dienst hebben, een insigne te geven plus *f* 100, behalve het pensioen; men moest van dat voornemen afzien, omdat daardoor te veel menschen in aanmerking komen en de waarde van het cadeau daardoor belangrijk zou verminderen. Volgens den heer Stokvis is de uitspraak van de Zendingsconferentie te Jeruzalem een uitspraak des gemoeds. Maar spr. voegde er aan toe: „maar niet des verstands". De heer Stokvis waardeerde het zeer dat de kwestie van de P. S.ie meer dan ooit wordt betrokken in de nationale sfeer; daar te Genève kan men veel meer onbevooroordeeld de dingen zien dan zij, die er in Indië midden in zitten. Spr. voelde ook wel wat voor dit standpunt en had er heel weinig bezwaar tegen, indien *deze kwestie te Genève* onder de oogen wordt gezien en hoopte dan dat de argumenten en bewijzen van weerskanten grondig worden bekeken en dat de heeren gelegenheid zullen hebben in Ned.-Indië eens een kijkje te nemen, om zich van een en ander te overtuigen. Hebben zij dat gedaan, dan kunnen zij komen tot een bepaalde conclusie. Maar wel had spr. er bezwaar tegen, dat een bepaald persoon van de Nederlandsche afgevaardigden (de heer Kupers) het noodig heeft geoordeeld om in een scherp betoog bij het internationale arbeidsbureau een aanklacht te houden tegen de Nederlandsche Regeering, dat zij dergelijke wantoestanden blijft dulden. Spr. wees vervolgens op de *wantoestanden* op een onderneming in Menado. Daar werd dezelfde wijze van terrorisatie toegepast, als spr. voorspeld heeft dat het geval zou worden na de afschaffing van de P. S.ie. Op die onderneming in Menado zijn de menschen opgesloten en geterroriseerd m te voorkomen dat ze wegliepen; en dat waren daar *vrije arbeiders*, al gaf spr. den vrijen arbeid van deze misstanden niet de schuld. De *Poenale Sanctie* — zij moge dan haar gebreken hebben, niets is volmaakt op deze wereld — heeft zoowel wat den werkgever als den werknemer betreft, een sterk opvoedend karakter; de contract-arbeiders gaan voor het overgroote deel belangrijk beter, krachtiger en flinker uit Deli weg, dan zij daar gekomen zijn.

Politioneele excessen.

De Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, *ir. Kiewiet de Jonge*, heeft den 5den Juli in den Volksraad gedebuteerd bij de B. B.-begrooting, antwoordende i.z. *de politie* (*Java-Bode*, 6/7). Spr. gaf een heele becijfering om aan te toonen, dat de enkele gevallen van misdragingen van politiepersoneel geen aanleiding geven om van misstanden te spreken. Er zijn bij algemeene- en veldpolitie in Indië ruim 4 millioen man-dienstdagen, op elken waarvan ieder der politiedienaren telkens gelegenheid heeft om fouten te maken, waaruit dan de gehekelde misstanden zouden kunnen blijken. Bij één fout pro mille zou men toch zeker niet van misstanden mogen spreken; dat zouden 4000 klachten per jaar zijn. Maar in werkelijkheid kan men er hoogstens tot 40 komen; dat is één per honderdduizend man-dienstdagen en daarvan is drie kwart ongegrond. Hoog boven de fouten, welke percentsgewijze klein en onbelangrijk bleken, erkent de Regeering het groote werk door de Indische politie dagelijks verricht, een werk, waarbij dit corps noodlottig in zijn daadkracht zou worden verlamd, indien elke geringe fout tot ernstige maatregelen leiden zou. De Regeering waardeert dit werk ten volle; zij is overtuigd dat haar politiecorps zelf in de eerste plaats tekorten in tact of bezadigdheid betreurt, en zij is er, mede hierdoor van verzekerd, dit corps geleidelijk tot steeds hooger niveau te kunnen opvoeren ten bate van de gansche Indische samenleving.

Het *Soer. Hbl.* (30/6, 3de blz. Z.) acht het feit der mishandeling van verdachten nog niet het ernstigste. Van veel grooter beteekenis is de rechtsbedeeling, welke plaats heeft op verhooren en verklaringen, langs dezen weg verkregen. De Inlander zou meer erkentelijk zijn voor het ééne groote Recht op onschendbaarheid van zijn lichaam, dan voor de politieke rechten, waarom hij niet vraagt, welke hij niet begrijpt.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (13/7 „De zaak-Dinsbach") en *De Loc.* (2/7, blz. 4 „Een datum". Op 1 Juli hield de oude bestuursindeeling van M.- en O.-Java op te bestaan).

De „Zeemeeuw".

Het gepubliceerde rapport inzake het kantelen van de „Zeemeeuw" in het Westgat (*Bat. Nwsbl.* 2 en 3/7) stelt vast, dat gezagvoerenden en opvarenden geen schuld treft voor het verloren gaan van menschenlevens en een gouvernementsvaartuig. Het schip was niet zeewaardig en onvoldoende stabiliteit was zeer waarschijnlijk de oorzaak van de ramp. Beide conclusies komen overeen met hetgeen deskundigen tevoren als hun indruk hebben gegeven. Het feit, dat een zoo bekwaam gezaghebber als kapitein *Lagaay* het bevel voerde tijdens de ramp, had bij voorbaat de kans beperkt, dat zijn beleid hier te laken viel; nochtans is het een gelukwensch waard, dat thans een commissie van deskundigen hem en zijn mannen volkomen hebben gezuiverd van een mogelijken schijn van tekortkoming.

Ook het *Soer. Hbl.* (3/7, Z.) geeft zijn oordeel over „De Zeemeeuw-affaire".

Zending en Maleisch onderwijs.

Villanus vervolgt in het *Soer. Hbl.* zijn brieven over *„Het petroleumbedrijf in Oost-Borneo"* (25/6, 3de bl.) en over zijne *„Indrukken in Zuid- en Midden-Celebes"* (23, 26 en 30/6, 3de bl.).

Een gevaarlijk mededinger voor de protestantsche zending in het vroeger uit een oogpunt der groote *godsdiensten* maagdelijk gebied der *Toradja's* is *de Islam*. Deze heeft in de Aziatische wereld een sterk doordringingsvermogen, waartegen ternauwernood eenige Westersche godsdienstpropaganda het kan opnemen. De Islam is inheemsch geworden en maakt het den proselieten vooral niet lastig, noch met studie, noch met een belijdenis van eenige diepte, noch met beperkingen ten opzichte van het huisgezin. Slechts het verbod van het eten van varkensvleesch heeft het mohammedanisme in zijn nadeel. De positie van de Zending in het Posso-gebied tegenover den Islam is slechts sterk in een betrekkelijk kleinen kring, waar de kerstening krachtig geankerd is. In het Zuidelijke Toradjaland en in het achterland van Posso worden reeds vele Mohammedanen gevonden. Daartoe werkt zeer mee het Boegineesche element, dat vooral in de kustplaatsen sterk in de Toradja-maatschappij doordringt. Van de kust en van de handelswegen door de Golf van Tomini uit, sijpelt de mohammedaansche invloed in het Toradja-land binnen. Drager van dien invloed is *de Maleische Taal*. Deze vergemakkelijkt de aanraking der vreemdelingen met de heidensche Toradja's. Zij geeft den Toradja gelegenheid

zijn kampong te verlaten, en zijn geluk te zoeken langs de kust en op de eilanden van de Golf, waar hij met zijn oud geloof tusschen meer ontwikkelden geïsoleerd staat. *Villanus* is van meening dat de Zending, wil zij niet aan invloed verliezen, de bevolking tegemoet moet komen in haar wensch naar *Maleisch onderwijs.* Doet zij het niet, dan doen het anderen.

Het *Soer. Hbl.* geeft een *„Interview met Dr. van Andel"* (28/6, 2de bl.) weer en schrijft over *„Bali-belangen"*(23/6, 3de bl. *Z.*) en *„Noord-Celebes-affaire"* (26 en 27/6, 3de bl. *Z.*); *De Loc.* bevat brieven van *Dr. R. Broersma* over *„Digoel"* (25 en 28/6, en 2/7).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Javaansche taal en het Javaansche letterschrift.

In dezen tijd van zucht tot vermoderniseering en van verlangen om alles dienstbaar te maken aan den vooruitgang der Indonesische nationalistische beweging, welke vooral de jeugdige voormannen bezielt en waaronder ook begrepen is de wensch, vele malen geuit, om het Maleisch tot een algemeene Indische volkstaal te maken, gaan zich stemmen verheffen van lieden die zich bezorgd maken over 't behoud der Javaansche taal en het schrift.

In een betoog over den achteruitgang van de Jav. taal deelt een schrijver in het Christelijk blad *Kristen Djawi* te Malang mede, dat de achteruitgang van een taal niet gekenmerkt wordt door haar woordenrijkdom of haar zuiverheid, daar het zuiver houden van het Javaansch juist het nadeel heeft, dat men zich daarin moeilijk met vreemden kan onderhouden. Het behoud in den vooruitgang der taal, betoogt schrijver, is afhankelijk van het aantal dergenen welke die taal spreken en aangezien het aantal Javaansch sprekenden ziendêroogen afneemt, is de vrees gerechtvaardigd dat de taal te gronde gaat, indien niet tijdig een verandering ten goede komt.

Gezinspeeld wordt hier op de geringe kennis — of het geheel ontbreken daarvan — der Javaansche taal bij de jonge intellectueelen. Dit wordt van zoo groot belang geacht, omdat de massa in vele, haast alle, opzichten het opkomende geslacht nabootst. Volgens schrijver is het dan ook overbodig dat de volksvoormannen zeggen dat de massa dit of dat moet doen; zij hebben slechts een voorbeeld, een goed voorbeeld wel te verstaan, te geven en de massa zal van zelf hun voetsporen volgen. Daarom ligt het lot der Javaansche taal in handen der jonge intellectueelen zelven.

In het nationalistische blad *Darmo Kondo* te Solo van 12 Juni motiveert een inzender zijn bezwaren tegen de afschaffing der Javaansche karakters. In zijn argumentatie zegt hij o.m. dat het Javaansche alfabet genoeg letters heeft en bovendien bij uitstek geschikt is om Javaansche woorden en begrippen weer te geven, waaraan de Latijnsche letterteekens niet kunnen voldoen. Zelfs de Chineesche letterteekens, waarvan men zegt dat er 500.000 bestaan, kunnen niet alle Javaansche woorden weergeven, omdat hier schrift en taal niet bij elkaar hooren, niet samen zijn opgegroeid.

Ook het Javaansch-nationalistische dagblad *Sedijo Tomo* te Djokja, van 13 Juni houdt een pleidooi voor het behoud van het Javaansch. Schrijver geeft zijn artikel onder het hoofd: „Het aanzien van een volk heeft invloed op de taal en deze is het kenmerk van de natie". Hij merkt op, dat wie naar herstel van de nationaliteit streeft, ook naar het herstel van de taal tracht. Wie beweert liefde te hebben voor zijn ras, doch voor zijn taal niets te voelen, geeft een valsche bewering. Volgens schrijver leggen de jonge intellectueelen van dezen tijd zich toe op de kennis van vreemde talen en verwaarloozen daarbij hun eigen taal, een bewijs, dat bij hen het gevoel van liefde voor de natie slechts aan de oppervlakte ligt. Verder is het te veel aandacht schenken aan het Maleisch ook niet juist, in dezen zin, dat er geen bezwaar tegen bestaat, dat het een algemeene taal wordt, doch dan moet toch het Javaansch er niet aan worden gegeven. De Javanen moeten zich dit niet laten welgevallen. Ook het feit, dat het Maleisch de officieele taal wordt geacht, moet bij de Javanen een punt van overweging uitmaken, want indien Java eens zelfstandig zou worden, zou dan het Maleisch nog gehandhaafd blijven? vraagt schrijver. Waar blijft dan de nationaliteit?

Verder verhaalt schrijver van de pogingen tot het doen herleven van de liefde voor het Javaansch en de handhaving van de Javaansche letterteekens, die door geen andere zijn te vervangen. De Arabische karakters verdwijnen langzamerhand al voor het Maleisch en zoo zal ook het Javaansche schrift verdwijnen, als het gebruik der Latijnsche teekens voor het Javaansch wordt in de hand gewerkt.

De Indonesische studenten.

Het bovengenoemde blad *Sedijo Tomo* heeft in zijn nummer van 16 Juni plaatsing gegeven aan een brief van Dokter Satiman uit Amsterdam, waarin deze zijn landgenooten oproept tot financieele steunverleening aan de Indonesische studenten in Europa.

In dien brief zegt dr. Satiman o.a. dat de vruchten van hun moeite zoetjes aan zichtbaar worden en dat de vier studenten geen opruiing tegen de Regeering hebben bedoeld, doch dat zij alleen hun plicht tegenover hun vaderland hebben vervuld, n.l. het wijzen op den weg naar onafhankelijkheid. Waar Nederland vroeger ook daarvoor oorlog heeft moeten voeren, zal het zeker hetzelfde streven van een ander moeten waardeeren.

Verder zegt schrijver, dat velen het met hem eens zijn dat de studenten hun studie moeten hebben beëindigd, voordat zij naar Indië terugkeeren en zich in de politieke wereld werpen. Zij moeten zelfstandig zijn in den ruimsten zin des woords, tot voorbeeld aan het volk, dat zij naar de vrijheid wenschen te leiden.

Dan komt schrijver op de groote moeilijkheid die voor de studie bestaat, n.l. de kosten. De redactie van het blad vraagt naar aanleiding hiervan of den familieleden nog verboden wordt geld te zenden. Volgens schrijver is alleen het Indonesische volk in staat hulp en steun te verleenen. Naar zijn vermoeden is de grootheid van Indonesië reeds in zicht, want overal is men bereid te offeren, ziet men er niet tegen op, voor het vaderland in de gevangenis te gaan, te worden geïnterneerd of te sneven. De natie moet de jeugd steunen en deze zal op haar beurt de natie helpen.

Ten slotte hoopt schrijver, dat op alle plaatsen comité's zullen worden opgericht, die den studenten steun zullen verleenen.

Indische nationaliteit.

Naar aanleiding van de rede van den heer Djajadiningrat in den Volksraad, waarbij deze bij de bespreking van het manifest van Boedi Oetomo een uiteenzetting heeft gegeven, dat een natie niet uit één ras behoeft te bestaan, zegt de liberale *Bintang Timoer* van 18 Juni o.a. dat dit een tegenspraak is van de bewering van verschillende Europeesche journalisten en politici, zoomede van de Indonesische Volksraadsleden uit de Buitengewesten, als Mandagie en Mimoesa, die vreezen dat de Indonesische natie uiteen zal gaan, indien de Hollanders uit Indië mochten vertrekken. Deze politieke rede van den heer Djajadiningrat is — naar het blad meent — dan ook een correctie op de bewering der jongere Volksraadsleden, die op dit gebied nog niet veel ondervinding hebben. Moge deze redevoering van den heer Djajadiningrat het fundament worden van de Indonesische huishouding, die thans dreigt in te storten door toedoen van sommige jongelieden, die niet op zich zelven vertrouwen en spoedig ridderorden willen veroveren.

Suriname.

In ons nummer van 26 Juni citeerden wij den aanhef van een artikel van Mr. Paul Catz over den economischen toestand van Suriname in *„In- en Uitvoer"* van 16 Juli. In het nummer van *„In- en Uitvoer"* van 6 Augustus een artikel van denzelfden schrijver over *„Suriname als industrieland"*. Wij ontleenen daaraan het volgende:

„Suriname's grootste trots is op het oogenblik de *bauxietindustrie*, op welke industrie het gewest in economischen zin grootendeel drijft. De bloei van dit bedrijf is ongetwijfeld toe te juichen, doch aan de andere zijde schept zij een wantoestand, die, indien hij langer zou duren, wellicht den volkomen ondergang onzer kolonie zou beduiden. Het is immers allerminst gewenscht, in Suriname, dat boven alles een landbouwland is, de wellicht winstgevende, doch steeds uiterst riskante mijnindustrie een prominente plaats te verschaffen. Zooals de ontwikkeling dier industrie zich thans laat aanzien, beweegt zij zich in een richting, die inderdaad te denken geeft. Sinds den aanvang van het bauxietbedrijf te Moengo in 1922, bedroeg de productie:

1922...........	13.047	ton
1923...........	12.616	„
1924...........	60.032	„
1925...........	86.826	„
1926...........	46.454	„
1927...........	[illegible].291	„ (voor het eerst op volle capaciteit),

terwijl die over 1928 op ruim 190.000 ton wordt geschat en volgens deskundigen de bodem nog honderden millioenen ton herbergt. De winstgevendheid van het bedrijf is op het oogenblik zeer groot, daar de vraag naar aluminium nog steeds stijgende is en de marktnoteering vn dit product (ca. *f* 1375 per ton) in geen verhouding staat tot den kostprijs (ca. *f* 855 per ton).

Er is echter een tweede punt, waarop de aan[dacht] wel even mag worden gevestigd. En we[l] dat dit grootste van alle Surinaamsche bedrijve[n] in handen is van een Amerikaansche onderne[ming], dat de winsten slechts zullen vloeien na[ar] Wallstreet en dat zelfs het personeel grootendee[ls] uit de Vereenigde Staten, althans uit het buite[n]land wordt gerecruteerd. Nu ook een nieuwe o[n]derneming der *Kalbfleisch Corp.*, met de exploit[a]tie van een tweede terrein is begonnen, zoo m[o]gen wij de oogen niet sluiten voor het gevaar, d[at] in deze ondernemingen is gelegen. Nederland [is] zoo dom en laksch geweest, den eenigen waard[e]vollen bodemrijkdom van zijn eigen kolonie in bu[i]tenlandsche handen te doen vallen, door zich bli[nd] te staren op door onvoldoende voorbereiding [tot] mislukking gedoemde cultures. Het is thans [tijd] laat, deze fout te herstellen. De bauxietindustr[ie] zal, tenzij de regeering er toe overgaat, de bel[as]ting op deze nijverheid aanzienlijk te verhooge[n] voor de kolonie zeker van weinig waarde zijn."

Omtrent dit laatste teekenen wij aan, dat Go[u]verneur van Heemstra kort voor zijn aftreden e[en] voorstel aanhangig heeft gemaakt (dat op 4 M[ei] van dit jaar met algemeene stemmen door de K[o]loniale Staten is goedgekeurd) om de belasting [op] bauxiet van 12½ cent per ton te verhoogen [tot] *f* 2.50 per ton, en tevens de minimum tonnage p[er] H.A. te brengen van 2 op 5½ ton. De Aluminiu[m] Company of America bleek niet accoord te ga[an] met het voorstel. Baron van Heemstra deed to[en] het voorstel om de besprekingen ter zake in d[en] Haag te houden.

„De West" van 19 Juni heeft over de confe[ren]ties in den Haag, die door den Minister van K[o]loniën geleid werden, een interessant hoofdar[ti]kel, dat wij Mr. Catz ter lezing aanbevelen. W[at] licht geeft dat hem aanleiding om op de zaak [te]rug te komen.

***

In *„De Nederlandsche Mercuur"* van 26 J[uli] (zijnde het niet-ambtelijk gedeelte van *„Hande[ls]berichten"*) een belangrijk artikel over den econ[o]mischen toestand van Suriname van de hand v[an] den heer A. S. J. Fernandes, oud-griffier der K[o]loniale Staten.

Tot ons leedwezen laat onze ruimte niet t[oe] hier iets van de interessante beschouwingen me[de] te deelen.

***

In de vorige week in de dagbladen uitvoeri[ge] mededeelingen over den voorgenomen vliegtoc[ht] naar West-Indië. Wij bepalen ons hier tot het u[it]spreken van de hoop, dat de som die nog ontbree[kt] om den tocht mogelijk te maken, spoedig bije[en] zal zijn.

***

In de „N. R. Ct." van 7 Augustus, Av.blad B e[en] artikel over *„een Amerikaansche wetenschap[pe]lijke expeditie in Suriname."* Wij meenen in [dit] artikel, dat niet onderteekend is, de hand v[an] Jhr. L. C. van Panhuys te herkennen.

Wij vestigen er de aandacht op, dat van e[en] der deelnemers aan de expeditie, Dr. Morton Kahn — die in het vorige jaar in Suriname is g[e]weest — in *„The Literaray Digest"* van Octo[ber] 1927 een artikel voorkomt onder het hoofd *„Wh[y] black men look down on civilised whites."*

De Amerikaansche belangstelling in Surina[me] neemt met den dag toe.

***

Aan het slot van een belangrijk artikel in „D[e] Telegraaf" van 4 Augustus, vierde ochtendbla[d], onder het hoofd *„De melaatschheid overwonnen"* schrijft Prof. Dr. W. Storm van Leeuwen:

...„In een vergadering van de Royal Society [of] Medicine konden zij (n.l. de heeren Muir, Wade [en] Lara, geneesheeren in Br.-Indië) eenige maand[en] geleden, over duizend genezingen berichten. Bij[na] elk geval van lepra, dat tijdig genoeg ter behand[e]ling komt, kan thans worden genezen en 15 tot [..] procent van de late gevallen — waarin de ziekt[e] reeds gemiddeld acht jaren manifest is — kunne[n] ook nog aanzienlijk worden verbeterd. Dat wa[ren] de conclusies, die Muir en zijn medewerkers u[it] hun waarnemingen konden trekken."

In dit verband vestigen wij de aandacht op ee[n] artikel van den heer F. P. Schuitemaker, arts t[e] Paramaribo, in „De Surinamer" van 12 April 192[8] overgenomen in „De West-Indische Gids" va[n] Juni 1928.

Voorts schrijven wij hier over de volgende ste[l]ling van den heer C. W. Naar (geboren te Parama[]ribo), die op 26 Juni j.l. te Leiden tot doctor in d[e] geneeskunde promoveerde op een proefschri[ft] *„Over oogveranderingen bij lepra"*:

„Het van Overheidswege aan medici verplicht[]tend stellen om een bepaalde behandelingswijze b[ij] lepra te volgen, zooals dat is omschreven in art. [] van het ontwerp der nieuwe „Lepraverordenin[g] voor Suriname", is onwetenschappelijk en zal c[]

een ernstig beletsel opleveren voor het oplossen van het genezingsvraagstuk van deze ziekte."

Terwijl wij het bovenstaande schrijven, bereikt ons het hoogst belangrijke *„Verslag van een studiereis naar Suriname (Nederlandsch Guyana). Sept. 1927—Dec. 1927 en beschouwingen dienaangaande"*, door Prof P. C. Flu, waarin o.m. gehandeld wordt over de lepra in Suriname.

* * *

„De Avondpost" van 29 Juli deelt mede, dat bij gelegenheid van de algemeene vergadering van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat", die op 18 September a.s. te Haarlem zal plaats vinden, de heer W. de Cock Buning zal spreken over „het Nederlandsch belang bij Suriname."

De geschriften van den heer De Cock Buning over Suriname wettigen de verwachting, dat zijne rede belangrijk zal zijn.

* * *

In *„De Vraagbaak, Almanak voor Suriname, 1928"* een portret van wijlen Isaac da Costa, met levensbericht door R. D. S(imons).

* * *

De statuten zijn afgekondigd van de Eerste Surinaamsche Philatelisten Vereeniging.

Het bestuur bestaat, naar „De West" meldt, uit de heeren C. B. Samuels, H. Relyveld, J. I. Salomons, A. E. del Prado en H. J. L. de Bie.

* * *

Bij Kon. Besluit is de heer mr. *A. Vettewinkel* met ingang van 3 September benoemd tot lid van het Hof van Justitie in Suriname.

* * *

Uit. de „N. R. C." (ochtendblad) van 10 Augustus de volgende berichten:

CAYENNE, 9 Aug. (Belga).

Uit het voorloopig gerechtelijk onderzoek naar den dood van het oud-Kamerlid Galmot, schijnt op te maken, dat hij inderdaad vergiftigd is. Er heerscht groote beroering en er zijn onlusten ontstaan tusschen politieke tegenstanders, waarbij 4 dooden zijn gevallen, onder wie Bourgarel, een lid van de algemeene (provinciale) staten.

* * *

De koning heeft de benoeming goedgekeurd van brigade-generaal sir Frederick Guggisberg, oudgouverneur van de Goudkust tot gouverneur van Britsch Guyana en van sir Edward Brandis Denham, koloniaal secretaris van Kenya, tot gouverneur van de kolonie Gambia.

Curaçao.

Koloniale Raad.

De K. R. heeft per brief de gevraagde gelden voor een sleepboot in de Paardenbaai op Aruba, een sleepboot voor de St. Annabaai, een loodsmotorboot voor de Caracasbaai en voor 4 motorvletten toegestaan.

Het Methodistenkerkgebouw op St. Eustatius.

De Gouverneur heeft aan den K. R. geschreven:

„De Chairman en General Superintendent van het Wesleyaansche Kerkgenootschap te St. Kitts heeft zich tot mij gewend met het verzoek om hulp tot het doen van noodzakelijke herstellingen aan het Methodisten kerkgebouw te St. Eustatius.

Naar aanleiding hiervan schreef mij de wnd. Gezaghebber der Bovenwindsche eilanden, dat hij zich persoonlijk vergewist heeft van den zeer bouwvalligen toestand waarin genoemd kerkgebouw zich bevindt, waardoor het voor de kerkgangers gevaar oplevert wanneer het in dezen toestand blijft, zoodat naar zijne meening eene spoedige algeheele vernieuwing van het kerkgebouw noodzakelijk is.

De totale kosten zullen bedragen 500 dollars. Het Missionary Committee der Wesleyan Mission te Londen deed eene gift van 150 doll. De gemeente op St. Eustatius heeft 111 doll. in kas, terwijl men zich heeft genomen plaatselijk eene som van 200 doll. bijeen te brengen, zoodat, wanneer het Gouvernement *f* 2000.— bijdraagt, over het geld, voor de vernieuwing benoodigd, zal kunnen worden beschikt.

In verband met het bovenstaande, verzoek ik aan Uwen Raad mij een crediet van *f* 2000.—, te willen verleenen, te brengen op „Onvoorzien" als bijdrage in de kosten van de vernieuwing van meergenoemd kerkgebouw."

Uittocht.

De voorzitter van den K. R. den heer Lansberg, heeft wegens ziekte van mevr. L. zich naar Noord-Amerika moeten begeven; het raadslid E. Senior is naar Europa afgereisd.

's Lands wijs . . . . .

De *Amigoe* schrijft:

„Zondag, 1 Juli j.l. werden te ongeveer elf ure des ochtends in de gevangenis alhier vermist de veroordeelden Chacin, Algarra en Gomez. Een dadelijk ingesteld onderzoek door de politie bracht aan het licht, dat zij, vermoedelijk gedurende het luchten, over een der achtermuren waren ontkomen. Sporen van braak of geweld werden nergens aangetroffen. Mogelijk is hun hulp verleend van binnen of buiten uit. De dienstdoende gevangenbewaarder, aan wiens onoplettendheid de ontvluchting in ieder geval te wijten is geweest, is op staanden voet door de Commissie van Administratie der gevangenis ontslagen. De politie op het geheele eiland, alsmede van Aruba, Bonaire, de Bovenwindsche eilanden en van het nabijgelegen buitenland, is dadelijk, met opgave van signalement, gewaarschuwd, en doet scherp onderzoek. De veroordeelde Chacin is al meermalen weten te ontsnappen, doch werd telkens weer ingerekend.

Tot op heden heeft men de ontsnapten niet kunnen pakken."

De telefoon.

De *Amigoe* beantwoordt als volgt de vraag, waaraan een groot deel der geuite klachten te wijten is:

„Naar wij uit goede bron vernomen hebben, is 't niet eens, maar herhaaldelijk, zoowel aan de kant van Otrabanda als aan de Oostzijde der haven voorgekomen, dat men bij het openhakken van den grond voor het leggen der waterleidingbuizen, gewoonweg de telefoonkabel stuk hakte.

Dat eischte weer dagenlang werk en veroorzaakte heel veel stoornis. Waarom de buizen niet aan den anderen kant van den weg gelegd? Het eene bedrijf moet toch geen drawback voor het andere zijn. Bovendien is het bedrijf zoo ontzettend toegenomen, dat er een derde tafel moest geplaatst worden. Dat kostte tijd. Men moet niet vergeten dat hier alles van uit Europa komen moet, waarmee soms maanden gemoeid zijn. Deze derde tafel is thans klaar, en de volgende week zullen alle aanvragers hun telefoon krijgen. Tevens krijgen alle abonné's een nieuw telefoonboekje thuis, met alle nummers, zoodat men niet meer behoeft te klagen, dat men 't nummer niet kent. Een weinig medewerking van 't publiek hierin kan heel wat klachten voorkomen.

En de telefoon naar de benedendistricten?

Daaraan wordt hard gewerkt. Een groot deel van de palen, — naar wij vernemen, ruim 500, — is reeds gegoten. Deze palen komen goedkooper en beter uit dan ijzeren palen, zoodat men voor dezelfde som, die bestemd was voor den aanleg van de telefoon tot aan Pannekoek, deze kan doortrekken tot aan Westpunt. Spoedig hoopt men met den aanleg te beginnen."

Personalia.

Bij ministerieele beschikking zijn bestemd: Ir. J. H. Gravestein c.i. te Zutfen tot tijd, ing. bij het Dept. van Openbare Werken en D. van Waardenberg te Rotterdam tot tijd. metaaldraaier bij de gouvernementswerkplaats te Willemstad.

Errata!

De *Rotterdammer* schrijft:

„Mr. Brantjes is sedert 14 Oct. 1921 gouverneur van Curaçao geweest. Hij heeft veel gedaan voor de financieele gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs, ter bestrijding van de werkloosheid en tot herstel van het financieel evenwicht."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao

1790
26 Sept.

Een kind Harmannus Rudolph
Ouders: Lettert Telen Hayunga, ordinaris Raad dezes eilands en Aleida Gysberta Wildrik.
Getuigen: Jurriaan Crisson Oud Raad en Capt. der Burgerij. Perina Crisson, geb. De Mey.
R. Wildrik Pastor.

Uit den Verren Vreemde.

Canada in de Britsche Rijksgemeenschap.

(Slot).

Canada is zeer ver gegaan in 't slaken van alle oude banden. De Gouverneur-generaal van Canada is wel de vertegenwoordiger van de kroon gebleven, maar hij is ook niets anders meer dan juist dit. Hij is niet meer de tusschenpersoon, die de inzichten van de regeering te Londen kenbaar maakt aan die te Ottawa. Benoemd door den Koning, op aanbeveling van de Canadeesche regeering — niet meer door de Engelsche regeering — is zijn taak beperkt, evenals die van den souverein zelf, tot die van den arbiter boven de partijen.

Tijdens den oorlog waren de eerste ministers in de koloniën er toe overgegaan rechtstreeks correspondentie te voeren met den eersten Britschen minister. Aan den Gouverneur-generaal werd een afschrift „voor kennisneming" gezonden. Dit afschrift is thans ook afgeschaft.

Canada had sedert jaren een hoogen commissaris in Londen. De Britsche regeering heeft er nu ook een te Ottawa benoemd. De bedoeling was aanvankelijk dat hunne bemoeienissen zich zouden bepalen tot handelsaangelegenheden, maar officieus politieke informaties zijn hun toch niet geheel vreemd gebleven. Hierin behoeft ook niets gezocht te worden dat voor Canada hinderlijk zou kunnen zijn, immers beide waardigheidsbekleeders doen over en weer hetzelfde. Reeds achttien jaren geleden werd bij het ministerie Laurier, te Ottawa, een departement van Buitenlandsche Zaken ingesteld.

Na den oorlog deed de vraag zich voor, of een dominion buiten de Britsche regeering om met een vreemde regeering een verdrag mag aangaan. Ottawa was rechtstreeks in overleg getreden met Washington over een Canadeesch-Amerikaansch verdrag betreffende de visscherij in den Noordelijken Pacific. Toen 't, in Februari 1923, tot onderteekening moest komen, kwam de Britsche gezant te Washington de wenschelijkheid bepleiten om dit door hem te laten doen, in vereeniging met den Canadeeschen woordvoerder, die bij het overleg als vertegenwoordiger van Canada was opgetreden. Maar deze, de heer L. A. Lapointe, Minister van marine en visscherij, stond er op „alleen" te onderteekenen. In de gedachtenwisseling, die zich hierover ontspon, bleef hij overwinnaar. Het feit der zelfstandige afdoening en onderteekening was er zoo.

De Rijksconferentie van 1926 erkende ook het wettig recht van elke regeering om in onderhandeling te treden en zelfstandig verdragen te sluiten in naam van den Koning met elke vreemde mogendheid. In naam van den Koning, precies zooals een Engelsche, door de kroon geaccrediteerde vertegenwoordiger dit doet wanneer hij, waar en wanneer ook, voor Engeland een verdrag onderteekent.

Deze opvatting leidde weer tot het zetten van een volgende schrede. De wenschelijkheid deed zich gevoelen in den vreemde nu ook vaste diplomatieke vertegenwoordigers te krijgen en officieele vertegenwoordigers van vreemde mogendheden in Ottawa geaccrediteerd te zien. Reeds hadden eenige landen consuls en consuls-generaal in Canada, die zich, zelfs toen de zelfstandigheid nog niet officieel uitgesproken was, eigenlijk al met diplomatieke bemoeienissen inlieten, maar Canada had nergens in den vreemde (met uitzondering van den vermelden commissaris-generaal te Parijs, die geen diplomaat heette te zijn) een permanente vertegenwoordiging. Dadelijk na den oorlog werd aan de benoeming van een diplomatieken vertegenwoordiger in Washington gedacht. Eerst weer hedenking van Britsche zijde! Maar ten slotte vestigde de heer Vincent Massey zich in 1926 als eerste Canadeesche gezant (ministre plénipotentiaire) te Washington. In 1928 volgden legaties te Tokio en te Parijs. Het Fransche consulaat-generaal in Ottawa werd tevens een gezantschap.

Is met deze evolutie van zelfstandigheid tot onafhankelijkheid een eindpunt bereikt?

Het Britsche Rijk ziet zijn staatkundige eenheid verdwijnen, de gevallen en omstandigheden waarin die eenheid tot uiting kan komen worden àl zeldzamer; toch heeft de gevolgde politiek ook wel

nieuwe factoren van leven en moraal bijgebracht, die voor geruimen tijd nog waarde kunnen behouden.

In die maanden, waarin de Rijksconferentie te Londen bijeen is, is er een orgaan dat Rijksbesluiten tot uiting brengt. In de tusschenliggende periodes zorgt het Foreign Office voor de uitvoering der genomen besluiten en treedt het op waar dadelijk handelen noodig is. Ook wordt het, uit kracht van gewoonte, nog als middelpunt beschouwd voor alles wat voor allen, naar binnen en van buiten, als „de algemeene zaak" geldt. Maar die gewoonte slijt en brokkelt af.

De schr. in de *Revue des deux mondes* somt voorbeelden op van gebeurtenissen, waarbij Canada een van de Engelsche politiek afwijkende gedragslijn gevolgd heeft. In 1922 werd Canada aangezocht, zij 't na onvoldoende voorbereiding, mede te werken aan de verdediging van de Dardanellen; het wees dit af. In 1924 verklaarde Canada het verdrag met Turkije niet te willen onderteekenen, aangezien Canada op de conferentie te Lausanna niet uitgenoodigd en niet vertegenwoordigd was geweest. Toen Engeland in 1926 de veel besproken Locarno-overeenkomst onderteekend had, achtte Canada zich daardoor niet gebonden. In 1927 kreeg Canada een plaats in den Raad van den Volkenbond, hierin heeft ook de Volkenbond een erkenning gelegd van de zelfstandige positie, die Canada in de statengemeenschap naast Engeland — niet meer als opgaande in de Britsche diplomatie — bekleedt.

Het is volstrekt niet onwaarschijnlijk, dat Ottawa zich meer Amerikaansch dan Europeesch gaat oriënteeren. Daarbij zal 't dan echter toch meer Europeesch blijven dan 't overige Amerika. A. Siegfried geeft zijn opvatting aardig weer: *D'un Canada britannique nous disons volontiers: comme il est américain! Mais d'un Canada devenu américain nous dirions sans doute: comme il est encore demeuré britannique!*

Worden de Amerikaansche belangen en sympathieën overheerschend, dan is 't niet onmogelijk, dat de politieke banden met de Rijks-gemeenschap eens alleen nog na te speuren zullen zijn in de stamverwantschap en in de daaruit voortvloeiende relaties, zooals dit in het tegenwoordige het geval is voor en met dat gedeelte van Canada, dat een Fransche bevolking heeft ten opzichte van het oude stamland.

Aan de teekenen van den tijd, door den heer Siegfried in zijn artikel gememoreerd, zijn alweer enkele van zeer jongen datum toe te voegen.

Het Pan-Amerikaansche Havana-congres bracht in 1927, zonder dat Canada zelf hierom verzocht had, de vraag te berde of Canada bij een volgend congres mee zou mogen aanzitten, hetgeen alleen voor Amerikaansche staten — dus niet voor koloniale mogendheden, die gebied in Amerika hebben — het geval kan zijn. In beginsel werd aangenomen, dat de vraag niet ontkennend behoefde te worden beantwoord. De kwestie is dus ook ingeleid in de onderlinge politiek der Amerikaansche staten.

Toen tijdens de nog niet afgewikkelde moeilijkheden in Egypte, Londen besloot krachtig op te treden tegen de pogingen van het ministerie Nahas, welke Engeland geenszins goedgezind waren, en Londen hiervan mededeeling deed aan de regeering van Ottawa, kreeg het Foreign Office ten antwoord, dat Canada zich ten deze niet partij wenschte te stellen; het heeft met de Egyptische aangelegenheden niet meer te maken dan elk ander vreemd land.

Men zal nu ook inzien, waarom wij, bij den aanvang van dit stuk, zeiden, dat aan de indiening van 't antwoord van Canada op Kellogg's voorstel, tot uitbanning van den oorlog [1]), rechtstreeks te Washington de beteekenis moet worden gegeven van het bewust en gewild doortrekken van de gevolgde lijn van zelfstandigheid en onafhankelijkheid; de verklaring der afwijkende houding ligt in 't feit dat alleen Canada een eigen diplomatieken vertegenwoordiger bij de Vereenigde Staten heeft.

Hierbij ook indachtig wat in de andere gebieden der personeele unie als teekenen des tijds mag gelden, stippen wij nog het aannemen aan van een eigen vlag door de Zuid-Afrikaansche Unie.

---

[1]) De hierover tusschen alle betrokken staten gevoerde onderhandelingen hebben tot overeenstemming geleid, het verdrag z.g.n. tot uitbanning van den oorlog, zal 27 Augustus te Parijs worden onderteekend.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Breda en Omstreken.

Als secretaris der afdeeling Breda is vanaf 10 Juni j.l. opgetreden de heer J. Rienstra, Baronielaan 285.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Vergaderingen. Het Bestuur onzer afdeeling vergaderde in den loop van dit jaar 3 keeren, in welke vergaderingen de belangen der afdeeling uitvoerig werden besproken en tevens werd besloten als donateur toe te treden tot de groep Groningen van het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap.

Er had een algemeene vergadering van leden plaats op 12 November.

Propaganda. De propaganda werd in het afgeloopen jaar onder de kranige leiding van onzen voorzitter krachtig ter hand genomen. „Oost en West" heeft dit jaar van zich laten hooren. Er werden verschillende avonden georganiseerd en wel op 18 Januari Dr. van Bemmelen, in Februari eene lezing van het Kon. Aardrk. Genootschap, waartoe al onze leden vrijen toegang hadden, 4 November de heer IJzerman, 14 December de suikerfilms der Nederl. Handel Mij. Terwijl het Bestuur in 1928 op dezelfde wijze hoopt voort te gaan.

Toestand der afdeeling. Viel er in het begin van het verslagjaar een achteruitgang van het ledental te bespeuren, door de krachtig doorgezette propaganda kwam hierin spoedig een ommekeer en was het ledental op ultimo December met 16 vermeerderd. Er is dus een goede vooruitgang te bespeuren en de belangstelling voor onze Vereeniging wordt merkbaar grooter.

Wij kunnen dit verslagjaar niet besluiten zonder onze leden op te wekken onze propaganda krachtig te steunen, door elk zooveel mogelijk nieuwe leden aan te brengen.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Evenals het vorig jaar hebben ook dit jaar de werkzaamheden van het Secretariaat der afdeeling Haarlem en omstreken zich in hoofdzaak bepaald tot het organiseeren van eenige lezingen en een filmavond. Uit den aard der zaak wordt hierdoor ook het best gewerkt in de richting van het hoofddoel der Vereeniging: versterking van den band tusschen Nederland en Indië, door meerdere bekendmaking van alles wat Indië betreft. Onze lezing en filmavonden waren zeer goed bezocht.

Op 3 Februari 1927 trad voor onze Vereeniging op Mevrouw C. J. Rutten-Pekelharing met een lezing met lichtbeelden over: „de Europeesche Huisvrouw in Ned.-Indië".

Op 18 Maart 1927 hield de Heer Anne Hallema een lezing met lichtbeelden over Boedha, welke lezing werd gevolgd door een Javaansche Dansdemonstratie van Mej. Gineke Weber.

Op 26 April 1927 werd door de Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat een avond georganiseerd, waar als sprekers optraden de Heer Dr. E. C. J. Mohr met het onderwerp: „Wat Nederlandsch Oost-Indië beteekent voor Nederland" en de Heer J. C. Mollema, oud Hoofdadministrateur der Billiton Mij., met het onderwerp: „Wat aan het leven in Ned. Oost-Indië vastzit."

Ingevolge een overeenkomst met het Bestuur van deze Vereeniging hadden de leden der Ver. „Oost en West" tot deze lezingen vrijen toegang.

Op 18 November 1927 werd door onze Vereeniging in samenwerking met de Ver. Nederlandsch Fabrikaat een filmavond georganiseerd, waar werd vertoond de film van de Nederlandsche Handel Mij., bestaande uit drie deelen: De Suikeronderneming Wonopringo, de Suikerafscheep te Pasaroean en de Theeonderneming te Pematang Siantar. Hiervoor bestond zeer groote belangstelling. De Schouwburg was geheel gevuld en velen moesten nog onverrichterzake terugkeeren. Op dezen avond werd bovendien door den Heer Mr. J. Huges, Voorzitter van de Afdeeling Arnhem der Vereeniging Oost en West, een toespraak gehouden in verband met de groote Indische Tentoonstelling te houden te Arnhem Juni/Juli 1928. Ook werd propaganda-materiaal onder het publiek uitgedeeld. Ook kon een vrij druk bezoek door leerlingen van Middelbare Scholen worden geconstateerd.

Ofschoon niet tot dit verslag behoorende kan reeds worden gemeld, dat in de eerste 4 maanden van 1928 werden georganiseerd een lezing met lichtbeelden en een filmavond, terwijl de leden van Oost en West tegen gereduceerde prijzen toegang hadden tot een voorstelling in den Stadsschouwburg van het tooneelstuk: „Randa Bagoes", dat echter vervangen moest worden, wegens ziekte van acteurs, door het Indische tooneelstuk van Fabricius „Dolle Hans".

Uit een en ander volgt wel, dat aan de leden van „Oost en West" voor het bedrag hunner contributie zeer veel wordt geboden, nog geheel afgezien van het Weekblad dat men ontvangt en het goede doel van de Vereeniging dat men steunt.

In de samenstelling van het Bestuur kwam gedurende het jaar 1927 geen verandering.

Het feit dat de afdeeling steeds zonder huishoudelijk reglement heeft gewerkt kwam aan steller dezes toch ten slotte als niet juist voor en werd door hem daarom een voorstel gedaan tot invoering van een huishoudelijk Reglement. Een door hem ontworpen concept zal daarom, nadat dit in de Bestuursvergadering reeds werd besproken, aan deze Vergadering ter bespreking en goedkeuring worden voorgelegd.

Het aantal leden nam eenigszins toe en is thans gin 1928) weer gestegen tot 152 tegen 133 o ultimo 1927. Het aantal leden staat echter nog st in geen verhouding tot het vaak zoo belangrijk a personen dat geregeld de door ons georganise avonden bezoekt. Wel kan, afgezien nog van de Haarlem, worden geconstateerd dat de belangst voor de Vereeniging Oost en West in het algemeen stijgend is. Tal van afdeelingen, waarvan eerst niets uitging, hebben thans een opgewekt vereenig leven. Het groote werk dat door de afd. Arnhem o haar energieken Voorzitter, Mr. Huges, wordt ver is daaraan zeker niet vreemd.

Het doel en streven van de Ver. Oost en We breed en veelzijdig en hoe bescheiden dan ook de drage van de Ver. in het algemeen tot dat doel m zijn, het raakt ten slotte toch aan een der grondsl van ons volksbestaan.

Aan den nieuwen geest die zich in Indië baan br zal ook deze Ver. zich moeten aanpassen, zal zi staat zijn haar steentje bij te blijven dragen tot het dat zij zich heeft gesteld: „Versterking van den b tusschen Nederland en Indië".

Ik wil eindigen met den wensch: dat ook onze deeling door een krachtig beleid van een ijverig stuur, ook door het zoeken van nieuwe banen, geste door een steeds grooter wordend aantal leden, da zal trachten bij te dragen wat in haar vermogen

De Secretaris,
H. P. DEINU

Haarlem, 2 Mei 1928.

Afdeeling Nijmegen.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Bestuursveranderingen. De algemeene vergad op 15 Januari 1927 bracht eene herkiezing van de tende leden. Het Bestuur werd uitgebreid met de Camman, Mollema en De Wildt, waardoor het Bes thans bestaat uit 7 leden.

Door verhuizing naar elders moesten in den van het jaar de H.H. De Wildt en Camman beda als lid van het Bestuur. Deze beide heeren hebben groot aandeel gehad in de herziening en samenstel van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement Afdeeling, waarvoor hier een woord van warmen gebracht wordt.

Ledental. Het aantal leden der afdeeling bleef st alhoewel de laatste maanden een stilstand is ing den. Op 31 December 1926 telde de Afdeeling 150 tribuanten, waarvan 118 leden en 32 begunstigers 1927 was het verlies: door verhuizing 8 leden, overlijden 3 leden, door bedanken 10 leden + 7 gunstigers, door afschrijving 2 leden. Totaal ve 30 contribuanten. Rest 120 contribuanten.

Aanwinst. Overgekomen van andere afdeelinge nieuwe leden in 1927 91, zoodat het aantal co buanten op 31 December 1927 bedroeg 120 + 91 = waarvan 163 leden en 48 begunstigers.

Werkzaamheden van het Bestuur. Het aantal stuursvergaderingen in 1927 is *elf*. Belangrijke be ten waren: de goedkeuring der Statuten en 't Huis delijk Reglement en de uitgave hiervan in druk.

Verder werden door de volgende heeren lezinge houden met lichtbeelden:

De Heer Valderpoort over Sangir en de Sangiree
Professor Gonggrijp over het economisch leven Indië in de oorlogs- en na-oorlogsjaren;
Professor van Vuuren: de Toradja's en hun doo cultus;
De Heer Burgers: wandeling over Curaçao;
Pater Vertenten: over Nieuw-Guinea;
De Heer Bob van Gulik hield eene wajang stelling;
Kapitein de Vries: eene reis naar Indië op eene booten van de Maatschappij „Nederland";
Oud-Gouverneur Staal en Dr. van Capellen over riname.

Verder hadden wij eene West-Ind. Tentoonstell

En in de groote zaal van de Vereeniging een op ring van Njai Sonna door de tooneelafdeeling va vereeniging „Eurasia" in den Haag, die zich ten stelt het steunen, bij de studiekosten, van Indonesi studenten, die zulks behoeven, waarvoor wij een langrijk bedrag hebben kunnen afzonderen.

Bovendien hadden wij de film van de suikerb ding op Java en de theecultuur op Sumatra, w film ons afgestaan werd door de Nederlandsche H del-Maatschappij.

Bijeenkomsten der leden werden georganiseerd de societeitsmiddagen werden ingevoerd.

In het begin van het jaar werden 2000 circul aan inwoners der stad gezonden en hierop antw gehaald. De ondervinding leerde ons, dat de beste nier, om nieuwe leden te winnen is, door persoo bezoek door de leden. Het Bestuur heeft reeds geheelen kennissen- en bekendenkring afgewerkt. 1928 een toevloed van nieuwe leden brengen, zoo dat bij de afdeeling Arnhem, ± 200 in ééne maand

Ledenvergaderingen. Het Bestuur bleef groote wijden met het zoeken naar middelen, om de leden trekken. De societeitsavonden waren zeer matig zocht, 'n enkele maal 30 leden. De films trokken de meeste belangstelling. De lezingen werden vrij bezocht. De West-Indische Tentoonstelling had ook hoorlijk succes te boeken.

Verheugend bij dit alles is echter te kunnen meld dat de jaarlijksche algemeene vergaderingen in door een 30-tal stemgerechtigden bezocht werd.

Voorstellen door het Afdeelingsbestuur aan het Hoo bestuur. Voor de Algemeene Vergadering werd door Afdeelingsbestuur een voorstel ingebracht ten doel bend aan te dringen bij de Regeering inzake beter derwijs in de koloniale geographie bij het M. O. verband met de komende wijzigingen van de M. O.

Slotbeschouwingen. Door het Bestuur is in het

loopen jaar veel goeds geboden aan de leden. Nog meer kan geboden worden, vooral op het gebied van Indische kunst, als het aantal leden grooter wordt. De kas is sterker geworden, doordat de afdracht aan het Hoofdbestuur verminderd werd van 60 op 40 %.

Toch moest de afdeeling nog aan het Hoofdbestuur verzoeken om vrijdom van afdracht van de nieuwe leden in 1927. Dit is voor één jaar toegestaan. In 1928 zullen wij dus financieel onafhankelijk moeten zijn. Dit kan alleen, als het aantal leden grooter wordt. En dit aantal leden van Oost en West moet grooter worden, vooral met het oog op groote nationale belangen.

Oost en West is eene ideëele vereeniging, die den band en het wederzijdsch begrijpen en waardeeren tusschen het Rijk in Europa en de Overzeesche gebieden sterker wil maken. Echter kant zich de Vereeniging tegen elke beweging, die aanstuurt op het verbreken van het Rijksverband.

Het Afdeelingsbestuur Nijmegen
van de Vereeniging „Oost en West".

Afdeeling Rotterdam.

JAARVERSLAG OVER 1927.

De financieele toestand der afdeeling Rotterdam, alhoewel geen zorg barend, is nu niet direct rooskleurig; het aantal leden loopt eerder terug dan dat zulks vooruit gaat; een merkwaardig verschijnsel in een der grootste koopsteden van Europa, waar de tradities ten opzichte onzer Oost- en West-Indische kolonies toch geenszins gering zijn, terwijl nog heden ten dage talrijke kooplieden alhier hun grootste bronnen van inkomsten te danken hebben aan die koloniën.

Vermoedelijk vindt een en ander zijn oorzaak in het feit, dat „time is money" zich ook van tal der leden alhier meester gemaakt heeft, want Rotterdam als overige koopstad heeft blijkbaar geen tijd voor kunsten en wetenschappen en zeker allerminst om, na volbrenging der zware dagtaak, zich 's avonds nog te occupeeren met 't werven van leden. Bij een goede propaganda zijn stellig hier ter stede nog tal van leden voor onze afdeeling te werven.

Tegen 't einde van 't jaar heeft eene uitbreiding van 't Bestuur der afd. Rotterdam plaats gehad met één lid, terwijl de heer C. J. Pluygers Gzn., thans lid, als secretaris vervangen is door 't afdeelingslid, den heer J. D. M. van Reyn Snoeck.

Besloten werd in 1928 meer propaganda te maken, niet alleen voor de tentoonstelling, dezen zomer te Arnhem (Zijpendaal) inzake Oost- en West-Indië te houden, doch voornamelijk ten opzichte van 't aanwerven van leden. Reeds zijn nieuwe leden aangeworven.

Ten einde den financieelen toestand mede te helpen verbeteren is besloten een 17-tal leden der afdeeling, die tot dusver minder dan f 5.— per jaar contributie betaalden, te verzoeken, met 't oog op 't op peil brengen der jaarlijksche bijdragen, deze vrijwillig te verhoogen.

De leesportefeuille bleef zich verheugen in 't succes van 't jaar 1926, waardoor een woord van dank aan Mejuffrouw A. R. Gransberg, voor de groote zorgen daaraan besteed, niet kan uitblijven.

De prestaties der afdeeling Rotterdam waren:

1. de tentoonstelling negerplastiek en Indonesische plastiek.

2. Een propagandamiddag van 't Ned. Indonesisch Verbond in 't Luxor-theater alhier, gratis toegankelijk voor de leden van „Oost en West".

3. Een lezing van Prof. Dr. Ph. J. Vogel: „Van Ceylon tot de Himalaya".

4. Eene lezing van den Heer Mooijen, bouwkundige en architect, tevens Gouvernementsdeskundige voor Indonesische Bouwkunst, over Land en Volk van Bali, toegelicht met lichtbeelden.

5. De lezing van Anne Hallema: De Boeddha-figuur in de kunst, met tentoonstelling.

6. Eene lezing in samenwerking met het Ned. Indonesische Verbond van den Heer Lt.-Kolonel van Erp over Hindoe-Javaansche Bouwkunst enz., met lichtbeelden.

7. Eene lezing op 30 Dec. '27 als slot, eveneens in samenwerking met 't Ned. Indonesisch Verbond over Oude en Nieuwe Indonesische muziek, door Mr. J. Kunst, met lichtbeelden en fonogrammen.

Verder werden plannen besproken ten opzichte van de te houden film-matinée op 15 Maart 1928 in het Luxor-Theater alhier, welke film op 10 Januari 1928 in de Aula van 't Koloniaal Instituut werd vertoond.

Met de navolgende hier ter stede gevestigde vereenigingen als daar zijn, t.w.: 1. het Nederlandsch Indonesisch Verbond; 2. Rotterdamsche Kring; 3. Maatschappij voor Nijverheid en Handel; 4. de Theosophische Vereeniging; 5. Zuid-Hollandsche Vereeniging ter bevordering van Kunstnijverheid en Volkskunst; 6. het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, werd op de meest prettige wijze saamgewerkt en zal getracht worden deze aansluiting met vereenigingen nog uit te breiden.

J. D. M. VAN REYN SNOECK,
Secretaris.

Afdeeling Utrecht en Omstreken:

JAARVERSLAG OVER 1927.

Het vereenigingsjaar, dat met 90 leden en 20 begunstigers begon, sloot met 95 leden en 24 begunstigers.

De heer Grootendorst, secretaris dezer afdeeling, bedankte in September als zoodanig en werd vervangen door Mevrouw Van der Wijk, zoodat het bestuur thans gevormd wordt door: Mevrouw Dr. C. J. Rutten-Pekelharing, Vice-Presidente; den Heer H. Somermeijer, Penningmeester; den Heer Ir. P. Ch. Boland; Mevrouw L. P. van der Wijk-Van de Haar, Secretaresse.

Bestuursvergaderingen werden gehouden op 28 Februari, 23 Mei, 20 September en 22 December.

De ernstige pogingen van het bestuur tot uitbreiding van het ledenaantal hadden wel eenig succes, maar door vertrek en bedanken kon het aantal leden toch slechts met 5, dat der begunstigers met 4 worden verhoogd.

Door den grooten ijver en volharding van Mevrouw Rutten slaagden we er in een kleine collectie Indische gebruiksvoorwerpen en producten, gedeeltelijk afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam, onder te brengen in het Schoolmuseum.

De gemeente Utrecht gaf aan het Schoolmuseum de beschikking over eenige lokalen in de Volksuniversiteit, in één waarvan de Oost-Indische collectie is opgesteld en het andere voorwerpen, uit Suriname afkomstig, herbergt.

Is de eerste collectie nog zeer bescheiden en onvolledig, de tweede telt nog slechts zeer enkele voorwerpen.

In tegenwoordigheid van den Gemeente-secretaris en enkele onderwijsautoriteiten werd deze verzameling in December j.l. opengesteld. Zij is elken Woensdagmiddag van 2—4 uur te bezichtigen. Een der bestuursleden van „Oost en West" is dan steeds van 2—3 uur, zoo noodig langer, aanwezig, om, waar gewenscht, inlichtingen te geven. Tot heden is het bezoek bevredigend; er wordt vooral door de schooljeugd gebruik van gemaakt.

Daar de kasmiddelen van de afdeeling geen groote uitgaven veroorloofden, werd voor 't houden van lezingen en 't vertoonen van films steeds samenwerking gezocht met andere vereenigingen. Zoodoende waren wij in staat onzen leden meerdere leerzame avonden te bezorgen en het doel der vereeniging, verspreiding van kennis omtrent onze koloniën en bezittingen, te verwezenlijken.

In *Januari* hield Pater Vertenten zijn boeiende lezing: „15 jaren onder de koppensnellers van Nieuw-Guinea".

In *Maart* werd voor een stampvolle zaal de film der Bataafsche Petroleum Mij. vertoond.

In *October* de film van de Nederl. Handel Mij.

In *November* kwam Mevrouw G. van Beresteyn-Tromp, voorzitster van den Raad van Beheer van „Boeatan", ons aan de hand van een prachtige collectie lantaarnplaatjes een en ander vertellen over „Indonesische Kunstvlijt". Ook deze lezing was goed bezocht.

De Secretaresse van de Afd. Utrecht en O.,
L. P. v. d. WIJK—v. d. HAAR.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

In de leeszaal, Korte Voorhout 6, Den Haag, liggen o.m. ter lezing: Het Adatrecht van Borneo I en II, door J. Mallinckrodt (1928), Volkenkundige Opstellen I en II (Kol. Instituut); Suriname, door Dr. M. van Blankensteyn; de Communistische Beweging in Nederlandsch-Indië, door J. Th. Petrus Blumberger; Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, deel 84; Koloniaal Tijdschrift Juli 1928; Koloniale Studiën; Onze Missiën in Oost- en West-Indië; Mededeelingen van het Besoeki's Proefstation; de Indische Gids; de West-Indische Gids; Tropisch Nederland, enz., enz.

Van de Redactie.

Door afwezigheid van den bewerker bleef in dit nummer het Literatuur-overzicht achterwege.

BOOTTREIN STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND".

Het Agentschap van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Plein 22a, Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Christiaan Huygens", hetwelk 1 Augustus a.s. te Genua verwacht wordt, Vrijdag 17 Augustus 1922 om 11 uur v.m. aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

LUCHTPOSTVERVOER NAAR NED.-INDIE.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het navolgende onder uwe aandacht:

Zooals bekend, zullen in de maanden September en October a.s. 5 vliegtochten naar Nederlandsch-Indië worden uitgevoerd. Het vertrek is bepaald op 13, 20, 27 September, 4 en 10 October a.s., des morgens te 6 uur van Schiphol.

De gelegenheid wordt geopend om met deze vliegtuigen gewone en aangeteekende correspondentie te verzenden voor Britsch-Indië, Birma, Siam, Straits-Settlements, Nederlandsch-Indië en verder gelegen landen.

Boven de gewone porten en rechten is een luchtrecht verschuldigd van 40 cent voor briefkaarten en postwissels en van 75 cent per 20 gram of gedeelte daarvan voor de overige stukken.

Het luchtrecht moet worden voldaan door middel van de bijzondere luchtpostzegels, welke met ingang van 20 Augustus a.s. op de kantoren verkrijgbaar worden gesteld.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. Jansma, Adj.-Accountant Gouv.-dienst, J. Israëlsstr. 48a, Groningen.
N. Th. Reinders, Onderwijzer B.M.U.L.O., Bankastraat 46 II, Amsterdam.
J. A. Fenenga, 3e Officier b. d. Gouv. Marine, L. v. Meerdervoort 319, Haag.
Ir. H. J. te Riele, Landbouwconsulent, Zandberglaan 63, Breda.

INDISCHE AMTENAREN MET VERLOF.

K. H. A. Lavaletta, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S., Beeklaan 119, Den Haag.
Ir. D. Willebrand, Ingenieur 1e kl. b. d. S.S., Ouden Rijn 21, Utrecht.
W. E. Haccou, Teekenaar-constructeur b. d. S.S., Archimedesstr. 62, Den Haag.
P. E. C. Th. Lammers, Ambtenaar 4e kl. Inv. en Acc., Schnijtstr. 107, Den Haag.
A. H. Tuinenburg van Kesteren, Hoofdpolitieopziener, Fahrenheitstraat 609, Den Haag.
A. D. Severien, Douane-commies 3e kl., Eschdoornstraat 48, Den Haag.
H. Schmidt, Onderopzichter-machinist, Havendam 29, Oud-Beijerland.
P. F. Huppe, wnd. Commies 1e klasse P.T., Kritzingerstraat 45, Den Haag.
P. v. d. Vooren, Politieopziener Alg. Politie, Brandtstr. 178, Den Haag.
W. A. Hoeffelman, wnd. Inspecteur 2e kl., Gr. Hertoginnelaan 81, Den Haag.
Ir. V. L. Maier, Ingenieur 2e kl., Gasfabriek Zutphen.
C. F. E. Stiel, Secretaris Havenbedrijf, Papagaailaan 30, Den Haag.
P. A. Erades, Leeraar Engelsch, Haarlemmerstraat 79, Leiden.
J. Meereboer, Ambtenaar 4e klasse I en Acc. „Huize Avondlicht", Hoorn.
Dr. M. J. H. A. C. L. von Kühlewein, Gouvernementsarts 1e klasse, Markgrafenstr. 26, Potsdam.
Mevrouw C. H. Leidelmeijer-Coolen, 1e Klerke b. d. S.S., Cypresstraat 69, Den Haag.
M. Th. Leidelmeijer, 1e Klerk b. d. S.S., Cypresstraat 69, Den Haag.
J. R. de Wijs, Inspecteur b. d. S.S., v. Weede v. Dijkveldstraat 65, Den Haag.
W. F. J. Mogge, Hoofdverpleger Volksgezondh., Brouwersgracht 58, Amsterdam.
J. J. Zuidhof, Directeur Mulo-school, Sliedrecht B 44 b, p.a. Zuidhof.
H. H. Schuurmans, Opzichter 1e klasse, van Speijkstraat 176, Den Haag.
F. W. L. Peterman, Inspecteur b. d. S.S., Groenmarkt 33, 's-Gravenhage.
J. E. L. Kepel, Kantoorhoofd b. d. Volksgezondh., Kon. Wilhelminalaan 256, Voorburg.
C. H. J. Bötjer, Hoofdpolitieopz., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
R. Koch, Hoofdpolitieopz., Bergstrasse 30/31, Berlijn.
W. K. H. v. Welsem, Onderwijzer O.E.L.O., Anth. Heinsiusstr. 72, Den Haag.
A. J. L. de Boer, Gezaghebber Gouv. Marine, Jul. v. Stolberglaan 19, Den Haag.
J. E. A. Jarman, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T., Obrechtstraat 181, Den Haag.
Ch. J. Ruiter, 1e Commies b. d. O. en E.-dienst, Multatulistraat 41b, Rotterdam.
H. A. Ruijter, Gedipl. Hoofdtechnisch ambt., Fred. Hendriklaan 177, 's-Gravenhage.
C. Krouwel, Politie-opziener b. d. Alg. Politie, Fahrenheitstraat 32, 's-Gravenhage.
K. A. E. Amm, Hoofdagent van Politie der 1e klasse, Nieuwe Haven 53, Gorinchem.
H. E. Th. Arriëns, Administrateur b. h. Dep. van B.B., Ant. Heinsiusstraat 75, 's-Gravenhage.
Mevr. J. S. M. Brouwer geb. Blom, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Gevers Deijnootstraat 13 te 's-Gravenhage.
L. W. Dürr, Onderwijzer 1e kl. a. d. politieschool te Soekaboemi, Bergen (N.-H.)
J. F. H. Verhaegen, Inspecteur b. d. P.T.T.-dienst, Gasstraat 7, Breda.
G. Jongkamp, Administrateur b. d. Poeloeh Lahoetmijnen, Aelbertsbergstraat 52, Haarlem.
A. A. Crince Le Roij, Landbouwconsulent 1e kl. te Malang, Lawicksche Allee 17, Wageningen.
Dr. E. F. Pflüg Beil, Gouvernementsarts 1e klasse, Königstein a. Elbe.
Mej. J. Ch. E. Beijnon, Commies b. h. Dept. der Burg. Openb. Werken, Archimedesstr. 35, 's-Gravenhage.
J. G. H. Willems, Hoofdingenieur, directeur Haven van Tandjong-Pr[illegible] Laan van Meerdervoort 326a, 's-Gravenhage.
A. M. Meijer, Voorzitter v. d. Landraden van Bonthain c.a., Zeist, Pension Mevr. op 't Wold, Krullelaan.
A. W. Allerol, Kapitein der Infanterie, p.a. Scheurleer & Zn., 's-Gravenhage.
Raden Sanjoto, Idem als voren, Fahrenheitstraat 617, 's-Gravenhage.
F. N. Houwing, Majoor der Genie, Annastraat 4, Rotterdam.
O. A. Martius, Militair apotheker 1e kl., Forhaalbuingsholms Allee 13, Kopenhagen.
A. J. de Wilde, 1e luit. der Infanterie, Kleine Koppel 4, Amersfoort.
F. J. Heitink, 1e luitenant der Artillerie, Theresiastr. 217, 's-Gravenhage.
F. H. Saraber, 1e luitenant der Infanterie, Parkstraat 21, 's-Gravenhage.
P. B. Staden ten Brink, luitenant-kolonel der Infanterie, Hyacinthweg 60, 's-Gravenhage.
A. E. Ketelaar, 1e luitenant der Artillerie, Klimopstr. 180, 's-Gravenhage.
R. A. Beck, 1e luitenant der Artillerie, Schenkkade 81, 's-Gravenhage.
C. H. A. Dessauvage, Ingenieur der 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Valkenboschkade 491, 's-Gravenhage.
J. de Jong, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Batavia, prov. West-Java, Kruislaan 797, Enkhuizen.
W. F. M. J. van Riet, Tijd. wnd. Inspecteur 1e kl. b. d. S.S. en Tr., Adriaan Pauwstraat 1, 's-Gravenhage.
Mej. W. H. F. Versteegh, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., v. Weede v. Dijkveldstr. 10, 's-Gravenhage.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Mej. M. Jelsma, Hoofdverpleegster dienst Volksgezondheid, Schoolstraat 7, Heerenveen.
L. Korthals, Accountant der 2e kl. Dept. van Financiën, Kon. Wilh.straat 20, Dordrecht.
J. G. van der Stoop, Ingenieur der 1e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, Oranjeplein 81, 's-Gravenhage.
S. C. Chabot, Controleur b. d. dienst der Landelijke inkomsten te Weltevreden, Ch. de Bourbonstraat 11, 's-Gravenhage; na 31 Augustus 1928: Laurens Reaalstraat 4.
H. de Braal, Politieopziener b. d. Alg. Politie te Soerabaja, 's-Gravenhage.
K. J. K. Klaus, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Hotel „De Zalm", Molenstraat, 's-Gravenhage.
Mr. J. J. Schrieke, Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken bij den Volksraad, Hendrik de Keyzerl. 14, Heemstede.
W. L. Hakkert, Hoofdpolitieopz. b. d. Alg. Pol. te Koetaradja, Rolderstraat 115, Assen.
H. G. ter Horst, Hoofdpolitieopziener te Blitar, Walthofstraat 3, Enschede.
W. G. J. Muuse, Onder-commissaris b. d. Veldpolitie in het gouv. Oostkust van Sumatra, Marcusstraat 9, Amsterdam.

MET PENSIOEN.

J. H. Delgorge, Hoofdinspecteur, Hoofd der Opiumregie, Beeklaan 482, 's-Gravenhage.

SURINAAMSCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. W. del Prado, Districts-geneesheer in Suriname, Ferdinand Bolstraat 49, Utrecht.
I. W. Schmidt, Godsdienstleeraar bij de Evangelische Broedergem. te Paramaribo, Broederplein, Zeist.
R. J. van Lier, Commies ten kantore v. d. Geneesk. Inspecteur te Paramaribo, Azaleastr. 12, 's-Gravenhage.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.
Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.
Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleerares, Steenschuur 13, Leiden.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.
W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.
L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.
H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.
B. HOEKSTRA, oud-Adj.-Inspecteur Inl. Onderwijs, lenweg 35, Baarn. — Lessen: Maleisch; lager onderwijs; laagste klassen middelb. onderwijs beh vreemde talen; ook beschikbaar tijdens de sch uren. Toezicht en leiding huiswerk. Baarn en streken.
HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volle ingerichte technische school, die volgens de sch telijke methode opleidt voor alle technische exam en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van genieurs op de eindexamens.
M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstr 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.
J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaans taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te la Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schri lijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaan en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaat beschikbaar.
A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — leisch (grammatica, correspondentie, spreken); g les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hil sum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soen neesch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Sta instellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaans — Maleisch. — Madoereesch.
Mevr. Wilh. SANDBERG—GORTER. — Lager onde nuttige handwerken, vrije- en orde-oefeningen. ciaal voor kinderen van 6—12 jaar.
Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gedipl Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs.
J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
A. A. SCHROEVERS, Stadhouderslaan 3, Den Haag Stenografie. — Machineschrijven.
PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleid voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiplo Cursus voor Handel en Administratie. St Annastr 85, Nijmegen.
JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleid Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondel Nijmegen, Oldenbarneveltstraat 34.
P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag Maleisch (grammatica, correspondentie, omga taal) en Wiskunde.
A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Lei — Javaansch. — Maleisch.
H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in gelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wyc A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wensche worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 8 tot 15 Augustus.

Nieuwe Leden:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door
N. P. de Koo, Architect, Rotterdam, Mathenesserlaan 418. ƒ 5	den heer E. H. van der Heide te Oosterbeek.
N. van Oosterzee, Den Haag, Prins Mauritslaan 92. ƒ5	den heer F. Vervloet te Rotterdam.
J. J. Heilbron, Oud Luitenant ter zee, Den Haag, Atjehstraat 30. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
J. G. Mijer, Oud Ass.-Resident, Den Haag, 2e Schuytstraat 178. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
A. Tigler Wijbrandi, Den Haag, Johan van Oldenbarneveltlaan 9. ƒ 10.	Eigen aanmelding.
J. J. Staargaard, Agent der Nederlandsche Handelmaatschappij te Semarang. ƒ 6.	Hoofdvertegenw. van „Oost en West" in Oost-In
P. R. Zeeman, Agent der Nederlandsche Handelmaatschappij te Soerabaja. ƒ 6.	Hoofdvertegenw. van „Oost en West" in Oost-In

Afschrijven:

Jos. Lion, Nijmegen, Spoorstraat 5.
J. Hemmes, Apeldoorn, Deventerstraat 124.

Adresveranderingen:

J. D. M. van Reijn Snoeck, Secretaris der Afdeeling Rotterdam, van: Amersfoort terug naar: Rotterdam, Claes de Vrieselaan 171a.
H. van der Woude, van: Nijmegen, Groesbeekscheweg 11, naar: Maastricht, Stationsstraat 33.
Mr. H. T. Asser, Amsterdam, van: Paulus Potterstr. 40, naar: Prins Hendriklaan 39.
Ir. H. van Heijst, Den Haag, van: Stadhouderslaan 44, naar: Banstraat 21.
W. Kloos, Oud Administrateur s.f. „Meritjan", van: Brussel, naar: Versoix-près-Genève, villa „Lonicera".
E. J. van Lier, Oud Hoofd Arbeidsinspectie N.-I., van: Brussel, Avenue des Hortensias 14, naar: Ixelles (Brussel), Rue du Prévôt 107.
G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resident m. v., van: Den Haag, Laan van Meerdervoort 363, naar: Davosplatz, Pension „Prinses Juliana."
Dr. J. Mallinckrodt, Controleur B.B., van: Den Haag, Lumeystraat 47, naar: Makasser.
H. F. Lanting, Controleur B.B., van: Driebergen, naar: Soembawa-Besar.
A. A. Crince Le Roij, Landbouwconsulent, van: lang, naar: Wageningen, Lawicksche Allee 17. (Rekent tot Afd. Arnhem).
J. Passchier, onderwijzer 1ste kl., van: Cher naar: Noordwijk-Binnen, Zeestraat 5, p.a. den W. Passchier.
R. J. O. Pronk, Administrateur onderneming „Li Poeloeh", van: Lima Poeloeh (S.O.K.), naar: sum, Kromme Englaan 11.
K. K. Leonhard, Oud Gezagvoerder K.P.M., van: kaboemi, naar: Amsterdam, p.a. Kon. Paketv Mij., Prins Hendrikkade ƒ 5.
P. J. Baak, Ambtenaar Algemeene Bestuurdienst, Bondowoso, naar: Moentilan (Kedoe).
Dr. Th. J. G. Derks, Officier van Gezondheid 1e kl van: Amboina, naar: Soerabaja.
M. Kruijt, Landmeter bij het Kadaster, thans te marang, P. Sijthofflaan 64.
J. J. Tupamahu, Gep. Onderwijzer, van: Sapa naar: Weltevreden, Pasar Baroe Oost, Gang tool 32.